

Koduõppijate
Laste lugemise raamat.

Pärast aabitse läbiõppimist.

Eesti emadele abiks ja lastele rõõmuks

kokkupanud

J. Elken.

Kolmas trükk.

Tallinnas, 1911.

Trükitud G. Pihlaku raamatukaupluse kuluga.

Koduõppijate
Laste lugemise raamat.

Pärast aabitsa läbiõppimist.

Piltidega.

Eesti emadele abiks ja lastele rõõmuks

kokku pannud

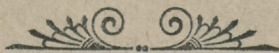
J. Elken.

K o l m a s t r ü k k .

Stalele. Otsustawel.

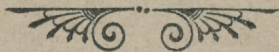
Tallinnas,

G. Pihlaka raamatukaupluse kirjastus.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 20-го мая 1902 г.

Типографія М. Антъе, Ревель.

Eesõna.

Koduõppijate laste lugemise õppimist tähele pannes leidisin väga tarwis olevat, et lastel aabitse raamatu järel oma kohaline lugemise raamat peab olema, mille lugemise tüüdid laste mõistuse kohased ja äratavad oleksivad, sellepärast olen fergemaid lugemise tüüka ja lauluft, mitme foolimehe järele, meie lastele emakeeles kätte pakfunud, et pifufesed mõiftma hakkafifwad, et emaf f e e l e lugemise tüüfidel ka tuuma sees on. Ilma mõistufeta sõnade lugemine on laste waimu surmamine, kuna raamat ainult ftis lapsle armsaks saab, kui ta temast lõbu leiab, f. o., et ta aru saab, mis ta loeb. Rõõmuga nägin ma efmese trüfti juures, et mu „Koduõppijate Laste lugemise raamat“ lastele ja nende emadele armsaks sõbraks sai, seepärast lifan nüüd mõnepooliste soowide järele, teife trüftile aabitse fõrdamise, rehftendamise tabelid ja mõned muud lugemise tüüdid kaafa. Raamat saab see läbi kүүл paksemaks, aga kirjastaja hra S. Pihlaka lahftuse läbi jääb tema hind ifka endifseks. Rehftendamise tabelid panen lugemise tüükkide wahle just sellepärast, et nad lugejale mitte korra ga, waid ifkshaawal ette tulekfifwad. Tutustufed, mis mitme laste nimega on tähendatud, faagu ka, kus see wõimalif on, mitmest lastest näitemängu wiifil loctud, see elustab lapsi lugemises. Iga soowi eeft raamatufese kohta, mis mulle kas fuufõnal ehk kirjateel ammetiwendade, lastefaswatajate j. m poolt teadustakfe, olen tänulif ja faan seda, kui Jumal elu ja terwift annab, järgmises trüftis lahfteste tähele panema.

Jumal andku, et sellegi raamatu läbi meie armas emakeel meie lastele armsamaks saab ja jääb. Seda soowib

Raamatukirjutaja.

Portunif, 9. juulif 1901.

Laps ja raamat.

Raamat, tule ometigi
 Hästi minu kõrwa ligi!
 Siis ma saan just warsti näha,
 Kas sa wõid mind targaks teha?
 Kuulen küll, ei fiiski lähe
 Sinu sõja mulle pähe.

Raamat, sa ei aja juttu!
 Mull on tarkust tarwis ruttu;
 Warsti tahan minna kooli,
 Mängust suurt ei enam hooli;
 Hakkam ise õpitööle,
 A B D weel kordam üle. ✕

1 Tähestik.

Trüki tähed.

Aa Bb Dd Ee Gg Hh Ii
 Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr
 Ss Tt Uu Ww Ää Öö
 Üü

Kirja tähed.

Aa Bb Ddd Ee Gg Hh Ii
 Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp
 Rr Ss Tt Uu Ww Ää Öö
 Üü

Ladinakeele trüki tähed.

Aa Bb Dd Ee Gg Hh Ii Jj
 Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr Ss
 Tt Uu Ww Ää Öö Üü

2. Ühesilbilised sõnad.

Noor mees, põll ees, must kaks, wõi taks, külm ilm, üks film, puu nui, Joe ³jai, suur sõnn, hea õnn, kurb mu meel, juus on keel, üks kaks kolm, tuht ja tolm, fant ja faks, kops ja maks, saun on külm, mis nüüd saab? kas tead, kus on suur nõel? laew käib wee peal, kruus on tee peal, pikk lepp, paks pakk, klaas, klaas, kraas, kraad, praad, traat, kriips.

3. Kahefilbilised sõnad.

Su-wel i-sa nii-tis hei-na met-sas, wei-ke Wil-lem is-tus kán-nu ot-sas, pa-ju ok-sast tub-li pil-li te-gi, pu-hus; lii-du-luu-di, lä-bi-segi. E-ma te-gi lõu-neks li-ha koo-ki, a-ga õh-tuks kee-dab soo-ja jõe-ki, hom-me saa-me kor-raks koh-wi juu-a, õ-de lu-bas lin-nast jai-a tuu-a.

Tal-wel tui-sud, tor-mid, wi-lud il-mad; tuu-led wal-jud, päe-wad kan-geft kül-mad, lu-mi sa-jab na-gu ko-tist ma-ha, lap-sed läh-wad tup-pa lau-a ta-ha. Su-tu, wõ-ta raa-mat kät-te rut-tu, lo-e mul-le et-te i-lust jut-tu! Las-ke lap-sed Mi-nu juur-de tul-la! nei-le ta-han Mi-na sõb-raks ol-la.

4. Kolmesilbilised sõnad.

Sin-du-de laul-mi-ne ke-na-mal ke-wa-del,
 Sil-le-de õits-mi-ne hal-jas-tel aa-sa-del,
 A-ra-tab i-ni-mest uu-e-le e-lu-le,
 Wai-mus-tab kuul-ja-te sü-da-med röö-mu-le.
 Lap-su-ke si-na-gi ilut-se,
 Tae-wa-se J-sa-le e-lut-se!

Waa-ta-me sil-ma-ga pil-we-de pii-ri-le,
 Mõt-le-me si-na-wa tae-was-se kõr-ge-le,
 As-tu-me met-sas-se kas-ke-de ja-lus-se,
 Kuus-ke-de, män-da-de, lep-pa-de wi-lus-se,
 Nä-e-me loo-du-se i-lu-duft,
 Tun-ne-me Ju-ma-la ar-mas-tuft.

5. Mitmesilbilised sõnad.

Kü-la-rah-was e-la-si-wad õn-ne-li-kult. Sin-nu-ke-sed lõ-bus-ta-si-wad e-la-ni-ku-si lus-ti-lis-te lau-lu-de-ga. Poi-si-ke-sed ja tü-tar-lap-sed õp-pi-si-wad löö-kes-te-ga löö-ri-ta-ma, pää-su-kes-te-ga jä-ris-ta-ma, õõ-pi-ku-te-ga wi-lis-ta-ma. Wa-na-ke-sed wäe-ti-ke-sed kuu-la-si-wad kit-tis-kör-wul lau-lu-lu-gu-si ja mä-les-ta-si-wad ise-e-nes-te kul-da-kal-list lap-se-põl-me. Ko-hu-ae-da-des kas-wa-si-wad kõit-su-gu-sed wil-ja-kand-jad puud. Ü-le-an-ne-tu-mad poi-si-ke-sed lõh-ku-si-wad lin-nu-pe-sad ära. Lau-lu-lin-nud põ-

ge-ne-si-wad, us-si-le-jed hak-la-si-wad fi-gi-ne-ma,
 a-ga fir-si-mar-jad, sul-ru-ou-nad ja koi-su-gu-jed.
 puu-wil-jad ka-du-si-wad hoo-pis ä-ra.

6. Mitu silpi on igas järgmises sõnas? Ütle!

Weike wend lööb tralli. Mina wiskan palli.
 Narjapoiss on kiwi otšas. Küti Mihkel kõnnib
 metsas. Koer haukus. Piis paufus. Hunt kufkus
 maha, paju põesa taha. Kellukene heliseb. Kuldraha
 kõliseb. Mesilane korjab mett. Põrandale tilgub
 wett. Kui hiir hüppas, siis kaks kargas; wana karu
 löi trummi, wasta ahju kummi.

Li-naft te-hak-se sär-ka ja piik-sa. Lin-naft
 tuu-ak-se saa-paid ja mütt-sa. Ka-na-le an-tak-se
 kae-ru. Saa-pa kan-na-le liii-ak-se nae-lu. Ta-lad
 on lae all, aga tal-lad saa-baste all. Pu-ri-ham-
 bad on tu-ge-wad. Puu-ri-lind on kurb. Tu-ba
 on Joe, minge tup-pa! Wa-ga lam-mas jõi ä-ra
 wa-ka kae-ru ja kaks wal-ka kar-tu-lid. Ho-bu-se
 ka-bi on lõh-ti. Tee ka-pi uks lah-ti, pa-ne raa-mat
 kap-pi! Wa-la pu-de-lis-se pii-ma! Wal-la-wa-nem
 tah-tis wii-na. Põõ-sas puh-kab päe-wa-wa-ras;
 fir-ge na-gu ju-ka-war-ras.

7. Söök ja jook.

Il-ma söö-ma-ta ju-refis i-ni-me-ne ä-ra näl-ga ja il-ma joo-ma-ta ju-refis ta jä-nus-se. Söö-giks pruugib i-ni-me-ne: tai-me-si ja loo-ma-de li-ha, ras-wa ja soo-la; aga joo-giks: wett, piim-ma, kal-ja, kohwi ja teed. Kõi-ge tar-wi-li-sem söök on leib. Kõi-ge pa-rem ja ter-wis-li-sem jook on pu-has we-si. Head an-ded tu-le-wad Ju-ma-la käest.

8. Kaaren ja harakas.

Kir-ju ha-ra-kas hüp-pas puu o-tšas ü-hest ok-jast tei-se ja ise üh-te-lu-gu lo-bi-ses; a-ga kaa-ren is-tus ja o-li wait. „Miks sa wait o-led, sõb-ra-ke-ne, ja mi-da-gi ei rää-gi?“ üt-les wiimaks ha-ra-kas, „sa ehk ei u-su-gi mis ma sul-le ju-tus-tan?“ —

„Wä-he küll u-sun, wa' wa-der,“ was-tas kaa-ren: sest kes nii pal-ju lo-bi-seb na-gu si-na, see tões-te ka pal-ju wa-le-tab.“

9. Kirja wahemärgid.

- **koma** on lühikene kinnipidamise märk;
- **komapunktehk semikoolon** pikem kinnipidamise märk;
- **punkt** on lause lõpumärk;

- : **koolon** juhatusel märk; juhatab oma järel seiswaid sõnu ja asju tähelepanema.
- ? **küsimise** märk, kirjutatakse küsimise lause taha; näitujeks: Mis ja teed? Kus ja käifid? j. n. e.
- ! **õhkamise** ehk **hüüdmise** märk, kirjutatakse õhkamise, käskimise ja hüüdmise sõnade taha, näit.: heida armu! tule teie! ära naera!
- „ “ **jutumärgid**; nendega tähendatakse wõeraid sõnu ja wõerast kõnet, mis jutu sees ette tulewad;
- (—) [—] **klamrid**; nende wahel pandakse mõn sõna räägitawa asja seletuseks;
- **mõtlemise** märk näitab mõtte täiendust ja muudatust;
- = **lahutamise** märk ehk **poolitaja** näitab, kust kohalt sõnad lahutada ehk pooleks teha tulewad;
- ::: **kordamise** märk näitab, misjaguised sõnad laulmises korrata tulewad;
- § **paragrahw** on lugemise tüki ehk jao märk;
- † ehk *) **tähendamise** märk käfib käes olewa lehekülge alt otsast seletust waadata;
- **täpped** näitawad, et lauses on ütetus pooleli jäänud, mida lugeja ise peab äramõtlemä.

10. Ilus pidu.

Mitu ja Mann läksiwad Annile wõerats. Nad läksiwad üheskoos heinamaale ja istusiwad rohu

peale maha. Anni andis igapähele tüki võidleiba. Nemad sõivad ja linnud laulsiwad pöösa otsas. Pärast seda hakkasiwad ka lapsed lindudega ühes laulma. See oli väga ilus kuulda.

II. Weikesed kiivid.

Wares oli suures jänus. Wett ei olnud kuskilgi saada. Wiimaks leidis ta ühe suure lähkri, kus wesi jees oli. Aga linnu nokk oli lühike ja wesi sügawal. Kuidas nüüd wett kätte saada? Ta kandis palju weikest kiwa lähkrisse, kuni wesi lähkri suuni tõusis, ja nüüd sai ta juna küll.

Tahad ja, armas laps, targaks saada, siis õpi ilufaste lugema. Ega lugemise tükk on julle, nagu kiviene waresele oli.

12. Peedu ja Kusti.

Peedu ütles: „Kusti, anna mulle oma pliitst.“ Kusti vastas: „Ega see sinu pliitst ole, osta ise omale!“ Teine kord ütles Peedu: „Kusti, kas tahad pähkleid?“ Kusti vastas: „Anna ruttu süia!“

Seft selgub, et Kusti oli paha pois.

13. Waenelaps.

Wali talwine öö oli käes. Taewa tähed särasiwad ja külm plaksutas õues. Kurb waenelaps kõndis linna uulitsal ja palus: „Oh Jumal, mul on külm ja kõht on tühi!“ Seda kuulis üks wana eidekene. Ta wiis lapse oma majasse sooja, andis temale süüa ja pani ta süngi magama. „Küll on hea soe,“ ütles laps. Ta silmad wajasid kinni ja kui ta uinus, lehwis lahke naeratamine ta huulte ümber.

Jumal ei jäta maha waesid lapsi.

14. Hea laps.

Külmal talwe ajal lendasiwad warblased õues ja toa aknate ümber. Weike Mann wiis

neile tihti wiljaterafesi ja leiwaraafufesi õue peale, ja waatas hea meelega, kuida linnufesed neid nokkisiwad. Manni wend ütles temale:

„Kasi tupp, mis sa külmetad! Ega sina neid kõiki ometigi jõua toita; neid on ju palju!“
Mann wastas: „Ma arwan, et igas peres on lapsed, kes waeste lindude peale halastawad, ja nõnda saawad linnud ikka toidetud sel raskel ajal.“

15. Korratu olek.

Karla oli korratu poiss. Igal hommikul, kui magamast tõusis, hakkas ta omi asju otsima.

Üks oli tal tooli peal, teine laua all; üks saabas sängi all, teist ei olnud toas kuskilgi näha. Nõnda Karlatene hullas ja möllas omi asju otsides ja jäi tihti hiljaks tooli minema. Sgal asjal olgu teatud koht.

16. Pea meeles!

Weite Helmi sai jõulu kingitusets ilusa nuku. Helmi nimetas nuku omaks tütreks. Sma andis

tema nukule kõik mis tarwis oli. Nõnda oliwad siis nukul selikud, jakid, rätikud, sukad, ka tammid ja harjad.

Kui Helmi juba tähed selgetis sai, andis ta aabitse nukule ja ütles: „Dpi lugema, tütar! See on — A, see on — B. Waata ja pea meeles!“

17. Hundimarjad.

Willem läks metsa ja nägi, et pöösa otsas ilusad marjad oliwad. Ta sõi ühe ära — läks torda. Ta sõi weel mõned teised, aga — äkitsetult hakkas pea pöörutama ja kõht walutama. Tema jooksis koju ja kaebas emale oma häda. Ema märkas Willemi jutust, et ta kihwtiseid hundimarju oli söönud. Ta andis haigele puuõli ja sooja rööska piima juua. Onnaks oli, et ruttu abi sai. Nõnda peasis Willem raskest haigusest, võib olla koguni surmast, ära.

18. Mõistatused.

1. Hobune tallis, jaba räästas. — 2. Must siga läheb lauta, ajab punased pörsad laudast wälja. — 3. Neli neitsikest lähewad üle nurme nuttes. — 4. Neli teewad woodit, kaks näitawad tuld ja üks heidab peale. — 5. Bere sööb, laud laulab. — 6. Suine poiske, sadakordne kasukas. — 7. Wana wakk, uus kaas. — 8. Keerleb, weerleb, saab otsa, siis muneb. — 9. Looft peal, meri all.

19. Sõda.

Liisi sai seitsme aastaseks. Ema kinkis tale sünnipäeva päevaks pisikeste laste täie raamatuid,

„Nüüd tahan nende seest lugema õppida,“ ütles Liisi naabri Annile, kellega ta paari päeva eest oli vähe tülitse-
 nud. „Kas tohin sinu juurde tulla, neid vaatama?“ küsis Anni. „Miks mitte,“ vastas Liisi.

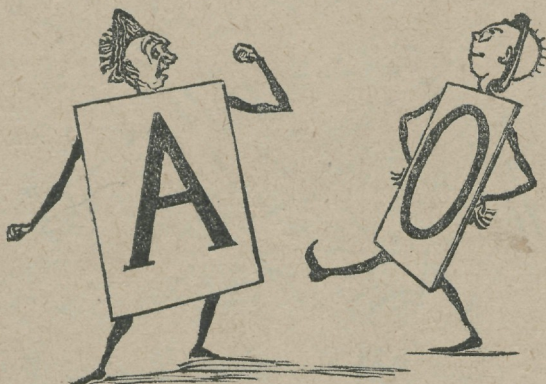
Õhtul tuli Anni Liisi juurde. Nad mõlemad püüdsiwad tähtsust sõnu kokku

seada, aga see ei tahtnud hästi lorida minna.

Anni läks ära. Liisi pani raamatud ilusaste pisikeste riiuli peale, mis tal pisikeste laste peal oli. Õhtul wõttis Liisi ennast riidest lahti, luges õhtupalwe ära ja puges siis oma pisikeste woodisse.

Kui ta wähe aega oli maganud, kuulis ta oma piiskese riuli poolt iseäralist krabinat. Raamatu kaaned läkšiwad lahti, kõik kirjatähed hüppasiwad põrandale ja hakkasiwad waljuste waidlema.

„Mina olen kuningas,“ ütles A, „sest mina seisjan aabitsjas kõige ees otjas.“

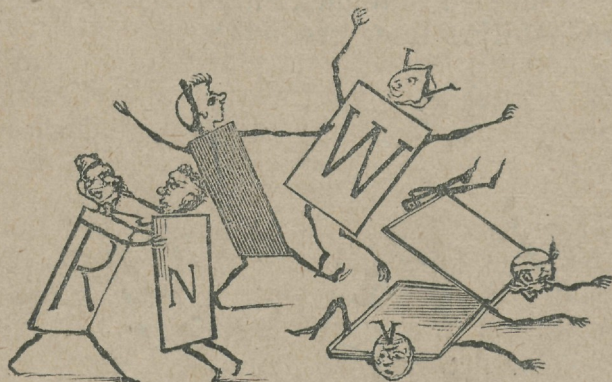
„Kas ja hullu näed!“ hüüdis D ägedaste. „Eks te näe, kui paks ja ümmargune mina olen? Mina olen kuningas.“

„Si keegi wõi minust auusam olla,“ karjus B omalt poolt, „sest mina olen nii hästi ühe, kui ka kahetordne!“

Ja nüüd süttis hirmus wõitlus. Tähed kargasiwad üksteise kallale ja kisklesiwad nii, et üsna häbi oli waadata. Siisile tuli meelde oma tüli naabri Anniga ja ta nägi nüüd, et tülitsemine wäga inetu on.

A kargas A kallale ja rebis seda ninapidi. B pidi D käest kõrwalopsu saama, U oli maoli

maha tõugatud ja keegi teine kirjataht komistas tema peale kápuli. Rauemine ei wõinud Liisi seesugust möllamist waadata. Ta hakkas kirjatahti tõrelema, et need wiisakad ja rahulised oleksiwad, ja tahtis nende wahale minna

rahu tegema, aga siis ärkas ta üles. Kõik oli ainult unenägu olnud. Ja see oligi hea! Edespidi kui Liisi jälle tülitseda tahtis, tuli temal meelde, kuida kirjatahed üksteise kallal oliwad ja kuida see jäle oli waadata.

20. Hommiku laul

Taewa Isa, Sinu armu süles
 Puhkasin ma rahuga,
 Gerwisega tõusin woodist üles;
 Tänan sind nüüd rõõmuga!
 Aeesus, laste sõber, armust aita
 Sind sel päemal teenida ja kiita!
 Oma Waimu läbi Sa
 Õpeta ja juhata.

J. E.

21. Hommik.

Bimedus löpneb ära: päike tõuseb üles. Käte hiilgab põllu ja heinamaa peal. Tõed ja sood auravad. Metselajad ruttavad metsa varjule. Linnud laulavad oksade peal ja kõrgel taewa all. Tänu laul tõuseb taewa poole. Töötegijad ruttavad tööle. Karjatsed kiskuvad; kellad, krapid kõlawad ja kari tõttab karjamaale. Igal pool on rõõm ja uus elu näha.

Wanašõna: Hommikku tunnil on kulda suus.

22. Ei ole aega.

Ükskord oli üks pois. Isa ja ema kästiswad teda kooli minna. Hommik oli ilus; päike paistis heledaste ja linnud laulsiwad rõõmsaste. Aga pois ei tahtnud õppida; tema tahtis mängida ja läks põllule.

Põllul lendas mesilane lille õite otsas. Pois mesilast paluma: „Kulla pai mesilane, mängi natuke minuga!“ Mesilane wastu: „Ei ole aega, tarwis mett ja waha korjata.“ — Pois läks natukene edasi ja nägi linnukese. „Linnukene, kallikene,“ ütles pois, „mängi siinaga minuga.“ Linnukene wastu: „Ei mul ole aega mängida. Mul tarwis kõrrekesi ja jambलाई koguda, enesele pesa ehitada ja wiljadega wooderdada.“ — Pois läks kurwalt edasi, nägi hobuse ja ütles temale: „Linnukene, sukukene, mängi siis siinaga natuke minuga!“ Hobune wastas: „Mul tarwis põldu künda. Kui põldu ei künta, siis ei saa wilja külwata ja kui wilja ei külwata, siis ei saa jüüa.“

Bois mõtles — mõtles: „Kõik teevad tööd, kellegil pole aega mängida, näha et ta minagi pean tööd tegema.“ Ja ta läks ruttu fooli.

23. Kassile kuljus kaela.

Ükskord olivad hiired hirmsas hädas. Kass pidi nad kõik kinni püüdma ja ära sööma. Hiired tulivad kofku nõuu pidama. „Mis peame meie nüüd tegema?“ ütles üks wanem hiir, „sest meid kõiki tapetakse warsti ära.“

„Ma annan teile head nõuu,“ ütles üks noor hiir: „Kõidame kassile kuljuse kaela, las ta siis tulla. Meil kõigil on terased kõrwad. Enne kui kass meid näeb, oleme meie juba oma autudesse pugunud. Eks ole tõsi?“ „Dige“, hüüdsiwad kõik hiired ühest suust; „aga kes seob kassile kuljuse kaela?“ — Seda tehku noor hiir ise.“ — „Kas mina?“ ütles see, „mina seda küll ei tee, sest ma ei tunne kassi kawalust.“ „Meie ka mitte,“ hüüdsiwad teised hiired, „sest meie tunneme kassi kawalust.“ Kass aga käib praegugi weel ilma kuljuseta.

Wanasõna: Wanad nõuule, noored teole.

24. Kass.

Kass on maja elajas. Temal on ümmargune pea, weikesed kõrwad, läikiwad silmad, pehmed karwad, pitk saba ja terawad küüned. Kassid on karwa poolest walged, hallid, mustad ja kirjud. Kass puhas-

tab maja ja põldu hiirtest ja saadab inimestele seega suurt kasu.

W a n a s ô n a: Hea on hiirtel elada, kui kassi pole kodu.

25. L a i s k.

Juku, wõta raamat ja hakka lugema!“ — „Kõht walutab.“ — „Juku, tule sööma! Hea hapu piim.“ — „Kus minu stür lusikas?“

W a n a s ô n a: Kui kanad lähwad õrrele, siis laisad lähwad tööle.

26. Miku ja Juku.

Wanaema jäi haigeks ja juri ära. Teda wiidi puusärgis furnuaeda, lasti hauda ja aeti muld peale. Miku ja Juku waatasiwad ka seal juures. Matukselised tuliwad koju. Söömalaud oli juba kaetud ja lastele anti kummalegi tükk kooki. Juku hakkas äkitselt nutma. „Küll on Jukul hale meel wanaema pärast,“ mõtles Juku ema ja ütles: „Ära nuta, tulla laps! Wanaemal on nüüd hea elu ülewal tähtede juures!“ — „Jah, Mitule anti rohkem kooki, kui mulle!“ wastas rumal Juku ja nuttis edasi.

27. Jüri unenägu.

Weikesel Jüril oli walge puuhobune. Aga et Jüri wähe kade oli, siis ei tohtinud keegi tema puuhobuse ligi tulla, weel wähem selle selga istuda. Küll palusiwad wend Juku ja ka õde Anni, aga — asjata.

Ükstord nägi Jüri, kuidas kassid, Hints ja

Mirri, aigutasiwad. Seda nähes tuli Jürilegi uni peale.

Unes näeb ta, kuidas Mirri puuhobuse selga kargab ja sellega tuhat nelja oma teed ratsutab.

Jüri hüüab hirmuga oma puuhobusele mitu korda, tpruu ja tpruu! aga asjata. Ta palub Mirrit, et see tema puuhobust ära ei wiiks, aga kõil asjata. Kes teab, kuida lugu oleks läinud, kui Jüri korraga üles poleks ärganud. Otskohe jookseb ta süngist oma puuhobuse juurde — ja seal see rahulikult nurgas tuffuski.

Seft ajast lasseb Jüri ka muid oma walge puuhobusega mängida — kardab, et Mirri selle muidu hoopis ära wiiks. Ja weel muudegi asjade poolest on Jüri selle järele palju paremaks lapsets jäänud.

28. Walelik.

Willem oli õppinud natukene waletama. Üksford oli tema karjaga küla ligidal metsa ääres. Ta tahtis nalja pärast inimesi natuke hirmutada ja hakkas kiskendama: „Hundid tulewad! Tulge appi!“ — Mehed jooksiwad külalt, kirwed ja malakad käes, et hunta maha lüüa. Näe-
wad — ei hunta kuskilgi. Willem naeris, et pettus oli hästi forda läinud, aga mehed läk-
siwad nurisedes koju tagasi.

Teisel päewal hoidis tema jälle karja seal-
jamas. Ühtselt tuliwadki metjast kaks hunti. Willem karjus nüüd kõigest jõuust: „Tulge appi! Hundid tulewad!“ Aga nüüd ei uskunud keegi teda ega tulnud temale appi. Hundid mürdsi-
wad mitu lammast ära. Willem istus ja nuttis kibedaste.

Kes ford on waletanud, jeda ei usta enam ka siis, kui ta tõtt räägib.

29. Kewade laul.

Laulgem, laulgem Issandale,
Kewade on jälle käes
Päike ja aistab soojalt meile
Kõige auu ja ilu sees.
Igas paigas jõud ja elu
Rõõmu annab kõigile;
Wiljapuile õite ilu,
Lilled rohumadele.

Lindudega võidu laulda,
Lilledega õitseda,

Kuldse pilvedesse tõusta
 Ülespoole tahan ma.
 Taewa lendan jalasunnil
 Önnemerde ujuma:
 Kewadisel waiksel tunnil
 Veian eluhallika. J. G.

30. Lapse armastus.

Waene Hans oli kümme aastat wana. Tema tuli ühe jõuka talupoja, Mäe Mardi juurde tööd paluma.

„Hea küll,“ ütles Mart, „ma wotan sind lojuste Karja. Kui sa tubli poisiks oled, siis annan sulle suwes kahetja rubla palka ja süüa ka.“

— Ma tahan püüda nii palju kui jõuan, Mäe onu, ütles Hans, aga ma palun, et sa nii hea oleksid ja igal nädalal mulle mu teenitud palga wälja annaksid.

„Miks pärast nõnda?“ küsis Mäe onu.

— Minu isa on haige ja ei wõi midagi teenida, ütles Hans, sellepärast tahan mina iga laupäewa õhtul oma nädala palga temale anda.

Mäe Mardil oli niisugune lapse armastus wane-
 mate wastu, wäga meele pärast. Ta tegi hea meelega Hansu palwe järele ja lisas tale weel palkagi juurde.

31. Waeselapse laul.

H. Piirikivi.

Weere looja, päewakene!

Kalla alla, kallikene,

Weere looja wete kaudu,

Kalla kase ladwa kaudu!

Saada rahu rammetule,

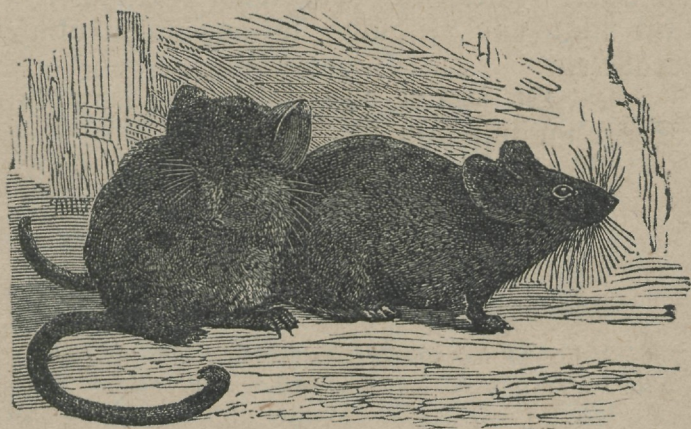
Hingust wäsinde hingedele!

Wäsinud on wäetikesed,

Nõrkend ära nõdrakesed,

Ei ole maesel warjufesta,
 Kehwal feha katefesta!
 Kivi tal külma külle alla,
 Mätas märga alla pääda;
 Udu tad õrna uinutamas,
 Kaste kallist kaisutamas.

32. Noor hiir.

Hiirekene läks õue peale natukene jalutama.
 Kui ta ema juurde jälle tagasi tuli, küsis see:
 „Mis ja, lapsuke, nägid ka õues?“

„O emake, ma nägin tats elajat; üks oli
 üsna hirmus, aga teine oli õige armas.“

— Mis nägu nad siis ka olivad? küsis ema.

„Hirmus loom kõndis õue peal, punane
 hari peas, kõwer nina, mustad jalad ja saba
 kõrgel kõweras. Mina läksin temast mööda.“

Ta ajas omad lõuad pärani laiali ja tšendas nii koledaste, et ma hirmuga ei teadnud kuhu pageda."

— See oli ju kuff, ütles wana hiir. Tema ei tee kellegile kurja. Teda ära kardada. Aga teine elajas?

"Teine sirutas päiteise paistel maas ja sojendas. Walge, ilus kaelafene; hallid, jilebad jalafesed; lakkus ise oma walget rinnafest, ja kui mind nägi, liigutas ta aga saba otjafest wähefene."

— Oh ja loll, oh ja loll! ütles wana hiir. See oligi just kass ise.

Wanasõna: Ilus nägu, inetu tegu.

33. Noomija.

Koer surmas jänese ära ja tõi ta õue peale. Kass nägi seda. Ta hakkas koera kôwaste noomima ja laitma selle kurja töö pärast. Selsamal silmapilgul jooksis üks hiir august wälja. Krapsti, oli kass hiire kallal ja surmas ta ära. Nüüd ütles koer: „Sina noomid ja laidad mind, kui ma ühe jänese kinni püüan, aga ise tapad sa waese hiire ära!“

Kass kostis: „Oh, see on ju wäike hiir!“

Wanasõna: Kel wägi, sel wõimus, kel kukkur, sel kohus.

34. Kaalikas.

Taat istutas kaalika. Kaalikas kaswas suureks, ülewäga suureks. Taat hakkas kaalikat maast üles kiskuma. Kisub ja tõmbab — ei jäksa wälja tõmmata.

Taat kutsub eide appi. Eit wõtab taadist kinni;
 kisuwad tõmbawad — ei jäksa wälja tõmmata.
 Eit kutsub Jütsi appi. Jüts eidest, eit taadist,

taat kaalikast kinni; kisuwad tõmbawad ja — tõm-
 basiwad kaalika wälja.

Kes oleks wõinud uskuda, et weikesel mehel
 nii tugew jõud!

35. Kärbes.

Kärbes lendles leiva kallal,
 Kauksi ümber kepsu löi;
 Iga pala tema katsus,
 Iga jõöti ahnelt söi.

Kärbe seen seal toodi tупpa,
 Kärbes fohe katsumas . . .
 Aga warsti surma walus
 Akna laual uperdas.

J. Tamm.

36. Ploomid.

Emä ostis ploomisi ja tahtis neid pärast
 lõunat lastele anda. Beite Kusti ei olnud
 ialgi ploomisi söönud. Ta katsus neid ühte-
 puhku ja wahest ka nussutas. Kui kõik ini-

mesed tuast ära läkšivad, pistis Kusti ühe ploomid üle — üks on puudu. Ta rääkis jeda isale. Pärast lõunat ütleb isa: „Aga lapsed, kas teegi teiest on ühe ploomi ära söönud?“ Kõik ütlešivad: „Ei ole söönud.“ Kusti läks punaseks nagu wäht ja ütles ka: „Ei mina ei ole söönud.“ Nüüd ütles isa: „Et teegi teiest ploomi ära söi, see ei ole küll hea; pahem asi on aga see, et ploomi sees on seemne terake. Kes neid ei oska süüa, ja neelab ploomiga ühes seemne terakese alla, see sureb ühe päewa pärast ära. Seda ma kardan.“ Kusti kahwatas ära ja ütles: „Ei midagi, ma wiskasin seemne toa aknast wälja.“ Kõik hakkasiwad naerma, aga Kusti hakkas nutma.

W a n a j ö n a: Wale jalad lühikesed.

37. Öhtu päike.

J. W. Jannsen.

Kuldne öhtu päike,
 Ilus oled sa!
 Ilka rõõmustad mu meele,
 Kui sind näen ma.

Kii kui puhtast kullast
 Hülgab sinu kuub,
 Ja ma waene olen mullast
 Ülesehitud.

Päike, nüüd sa hülgad,
 Pärast hülgan ma;
 Kui sa oma ilu jätab,
 Siis jaan ilu ma!

Päike, sinu Looja
 On mu Looja ka,
 Ja weelenam: minu Peastja—
 Önnistegija.

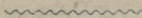
38. Toonekurg.

Ühes külas sündis tulekahi. Palju elumajajid põlesivad juba ära. Ühe katuse peal oli toonekure pesa. Tuli hakkas ka selle katuse külge. Toonekurg püüdis ka oma poegi, kes veel lennata ei jaksanud, tulesurmast peasta. Ta tah-tis neid ära wiia, aga nad olivad tema jõuu kohta liig rasked.

Tuleleek tuli ikka ligemale ja ligemale, kuni pesa juurde. Toonekurg nägi, et ta oma arm-jaid milgil wiisil enam peasta ei wõinud. Ta lendas põlewa pesa peale, kattis omad pojad tiibadega finni ja põles nendega ühes tuhaks.

Kas ema südant tunned sa?
 Nii õrn, nii kindel, muutmata;
 Ta sinu rõõmuft rõõmu näeb,
 Su õnnetusest osa saab.

Küüd üks nöelamine hakkas, Karu wingus, karu hulgas,
 Karul lugu hoopis lahas; Otjas oli kõik ta julgas,
 Wana maias mesirott Kutab ikka: „jor, jor, jor,“
 Kukkus puust kui jahufott. Linnud naerwad: „sir ja sor.“
 Kuttu jooksis ära karu, Hüüdwad: „Wõta lõpetuseks
 Mesilased nagu maru, Sead nõuu õpetuseks:
 Pühivad ta järele, Kardad naha walu sa,
 Andwad walu õiete. Jäta muud siis rahu ka!“

41. Oraw ja Hunt.

Oraw hüppas ja mängis puu otsas. Hunt
 magas puu all. Oraw kukkus kogemata otsekohe
 hndi peale. Hunt äimas orawa kinni ja tah-
 tis teda ära süüa. Oraw paluma: „Armuline
 herra, lase mind lahti! See juhtus kogemata,
 et ma su peale kukkusin.“ — Hunt ütles: „Hea
 küll, ma lasen sind lahti, aga sa pead mulle

ütlemas: Kust see tuleb, et teie, orawad, alati nii rõõmsad olete? Teie, seal ülewel, ühtepuhku mängite ja hüppate, aga minul on alati igaw.“
 Oraw ütles: „Lase ma lähen enne puu otsa, siis kohe ütlen, aga muidu kardan ma sind.“

Hunt laskis orawa minema. Oraw jooksis rutuga puu otsa ja ütles: „Sul on sellepärast igaw, et sa kuri oled; kurjus põleb sinu südames. Aga meie oleme rõõmsad sellepärast, et meie head oleme ja kellelegi kurja ei tee.“

W a n a s ô n a : Hea sõna wõidab wõera wäe.

42. Mikspärast hunti peksetakse.

A. Piirikimi.

Hunt sõi ära utekeje,
 Susi tappis tallekeje,
 Karjatsed kodu kaebasid,
 Rütidele teatasid.

Rütid mõtsid külarahwa,
 Talitapid talurahwa,
 Püüdsid kinni kiriwese,
 Apsid halliwati wõrku.

Oh jeda häda härja suuru,
 Walu walaskala suuru,
 Hunt sai uisa päisa peksa,
 Susi pooleli surmatud!

Hunt siis hädas hulumaie,
 Susi sunda pruunkimaie:

„Bererahwas, miks pekstate?
 Talurahwas, miks tapate?

Pekstate ilma põhjata,
 Kolgite ülekohtuselt:
 Ega fusil sest pole süüdi,
 Hundil waesel wastutamist,

Et ta kasut halli karwa,
 Wammus kuiwa kulu karwa:
 Looja jeda nõnda loonud —
 Jätke mu wammus waluta!“

Külarahwas küllalt mõistis,
 Talurahwas tark sai aru,
 Andis walu weel waljumalt,
 Kolkis hunti koledamast:

„Kasutas pole karja murdnud,
 Wammus tapnud tallekeje:

Hunt saab uhtu ute pärast,
 Susi (jaab) tappa talle pärast!“

43. Kokkuarwamise tabel ehk üks ja üks.

Selgeks õppida.

1 ja 1 on 2	4 + 1 = 5	7 + 1 = 8
1 + 2 = 3	4 + 2 = 6	7 + 2 = 9
1 + 3 = 4	4 + 3 = 7	7 + 3 = 10
1 + 4 = 5	4 + 4 = 8	7 + 4 = 11
1 + 5 = 6	4 + 5 = 9	7 + 5 = 12
1 + 6 = 7	4 + 6 = 10	7 + 6 = 13
1 + 7 = 8	4 + 7 = 11	7 + 7 = 14
1 + 8 = 9	4 + 8 = 12	7 + 8 = 15
1 + 9 = 10	4 + 9 = 13	7 + 9 = 16
1 + 10 = 11	4 + 10 = 14	7 + 10 = 17
2 + 1 = 3	5 + 1 = 6	8 + 1 = 9
2 + 2 = 4	5 + 2 = 7	8 + 2 = 10
2 + 3 = 5	5 + 3 = 8	8 + 3 = 11
2 + 4 = 6	5 + 4 = 9	8 + 4 = 12
2 + 5 = 7	5 + 5 = 10	8 + 5 = 13
2 + 6 = 8	5 + 6 = 11	8 + 6 = 14
2 + 7 = 9	5 + 7 = 12	8 + 7 = 15
2 + 8 = 10	5 + 8 = 13	8 + 8 = 16
2 + 9 = 11	5 + 9 = 14	8 + 9 = 17
2 + 10 = 12	5 + 10 = 15	8 + 10 = 18
3 + 1 = 4	6 + 1 = 7	9 + 1 = 10
3 + 2 = 5	6 + 2 = 8	9 + 2 = 11
3 + 3 = 6	6 + 3 = 9	9 + 3 = 12
3 + 4 = 7	6 + 4 = 10	9 + 4 = 13
3 + 5 = 8	6 + 5 = 11	9 + 5 = 14
3 + 6 = 9	6 + 6 = 12	9 + 6 = 15
3 + 7 = 10	6 + 7 = 13	9 + 7 = 16
3 + 8 = 11	6 + 8 = 14	9 + 8 = 17
3 + 9 = 12	6 + 9 = 15	9 + 9 = 18
3 + 10 = 13	6 + 10 = 16	9 + 10 = 19
10 + 1 = 11	10 + 4 = 14	10 + 7 = 17
10 + 2 = 12	10 + 5 = 15	10 + 8 = 18
10 + 3 = 13	10 + 6 = 16	10 + 9 = 19
	10 + 10 = 20	

44. Haljal oksal.

Priidu oli fergemeelne ja paha poiss. Tema ei hoolinud õpetusest, ega täitnud hea meelega wanemate käsku. Ta naeriski selle üle, kui teda hea poole juhutati.

Ühel päewal läks ta oma õe Almaga rohu-aeda. Alma peenra peal kaswasiwad ilusad lilled. Priidu peenar oli harimata ja täis umbrohtu.

„Kuule wend!“ ütles Alma. „Sinu lillepeenar ja ka muud asjad on kõik korratumad ja lohakile. Pane tähele, see läheb tõeks, mis ema ütleb: „Sina sedawiisi omas elus ialgi halja oksale ei saa.“

Priidu naeris, ronis suure pirnipuu otsa ja kirjus: „Alma, waata ometi! Oks mina ole juba haljal oksal!“

Praks! — Oks läks katti, Priidu kukkus maha ja murdis käewarre ära.

Wanasõna: Kes ei taha kuulda, peab tundma.

I 45. Õunad.

Weike Peeter waatas läbi aia naabri rohu-aeda. Mitu ilusat, punast õuna oliwad rohu sees maas. Ruttu puges tema läbi aia sisse ja toppis taskud õunu täis. Aga korraga tuli naaber aeda, witsakimp käes. Peeter andis jalgadele tuld, et saaks ära põgeneda. Aga wõta näpust! Taskud oliwad nõnda õunu täis, et weike kelm august läbi ei mahtunud. Ta pidi nüüd kõik õunad tagasi andma. Peale selle wõttis naaber witsaga temalt pükki mõõtu.

Wanasõna: Ruda töö, nõnda palk.

46. Tuletikud.

Raks wenda, Uts ja Jüts, saiwad kusa-
giltki tuletikka kätte. Nad pidasiwad nõuu
metsa minna ja tahtsiwad seal tuld üles teha.
Kui nad lautadest mööda läksiwad, mötles Uts
proowida, kas tikud ka head on. Ta tõmbas
ühega tule üles, aga tikk läks katti ja kuktus
seina ääres olevate õlgede sisse. Silmapilk
pahwataisiwad õled põlema, tuluke puutus ka-
tukksesse ja pea oliwad kõik karjalaudad lausa
tuleleekis. Poissid piitsiwad kisaga jooksu, aga
enne kui inimesed appi kustutama jõudsiwad,
põlesiwad laudad ja ka elumaja, mille sees
poiste wanemad elasiwad, tuhahunnikuks.

47. Rattamängijad.

Teekäija läks külast läbi. Hult poisteksi
oliwad tee peal ja mängisiwad ratast. Wõeras
mees tuli poiste ligemale. Poistekesed lahku-
siwad kohe kahele poole teed, fergitasiwad mütsa
ja ütlesiwad: „Tere õhtust!“ Teekäija wöttis
laste teretamist lahkelt wastu ja läks edasi.
Mõne sammu järel keeras ta ennast ümber ja
küsis: „Misjugune tee wiib siit Rakweresse?“
Poistekesed hüüdsiwad: „Edasi, ja siis paremat
kätt!“ — Üks nendest jooksis warsti wõerale
järele, saatis teda kuni teelahkme juurde ja
näitas tee kindlaste kätte. Teekäija tänas poisi-
kest, läks edasi ja ütles iseeneses: „Wiisakad poi-
stekesed; neist wõiwad pärast tublid mehed saada.“

Wana sõna: Kuda lind, nõnda laul.

48. Wii mind linna, linnas saame saia!

Isa hakkas linna minema. Mina ütlen isale: „Isa, wii mind ka linna!“ Isa wastu: „Kuhu linna sina tülmaga lähed?“ Mina hakkasin nutma ja läksin ära taha kambri. Nutsin — nutsin ja jäin magama. Ise näen unes, nagu oleks isa mööda teed ees läinud linna poole ja mina taga järele. Läheme, läheme ja näen, üks ahi nagu küeb eespool. Mina ütlesin: „Isa, kas see ongi linn?“ Isa wastu: „Jah, see on linn.“ Meie tulime kuuma ahju juurde, mina waatan — eks ole jataahi ja küpsutati sai. Mina ütlesin: „Isa osta mulle üks fringel!“ Isa ostis ja andis mulle. Arkasin üles — ei fringlit kuskilgi.

Mina panin ennast kärmeste riidesse, kindad kätte, lähen õue, ei isat kuskilgi. Tulen tupp, soojendan ahju peal, kuulen — juba isa kodu. Mina ruttan isa wastu: „Isa, kas saia töid?“ „Eöin,“ ütles isa ja andis mulle fringli kätte. Mul oli hea meel, löin isale patfi ja hüppasin rõõmu pärast. Isa andis mulle weel uue raamatu ja ütles: „Õpi nüüd ilufaste lugema!“

49. Mustlane.

Mustlane nägi unes kiisli, aga, oh kahju, ei olnud lusikat. Teine kord heitis magama, wöttis lusika ühes, aga kiisli enam unes ei näinud.

Usu weel unenägu.

50. W i h m.

Kaupmees tuli laadalt koju. Wihma sadas forinäl ja kaupmees oli läbi märg. Ta nurises, et Sumal niisuguse paha ilmaga teda waewab.

Tema tee läks juurest metsast läbi. Ta waatas hirmuga enese ümber, wajutas raha kōwemini tasku põhja ja sõitis edasi metsa sisse. Äkitselt näeb — mõrtsukas sihib püssiga just tema peale. Kurjategija wajutas trikklit, aga püis ei läinud lahti. Kaupmees andis hobusele walu ja — oli peasenud. „Tänu Sumalale wihmutese eest,“ ütles kaupmees, „kui püssirohi ei oleks märjaks saanud, siis mind ka enam elawate seas poleks olnud; mu naine ja lapsed oleksiwad pidanud walus leinama! Näha on, et Sumal ise teab paremine, millal wihma tarwis ehk millal mitte.“

51. Karjatse laul.

M. Piirikivi.

Mine üle, wihma hoogu, taskel!

Kalla üle, kaunikene!

Wäsi wälkmast wälgukene,

Lõpe pilkmast, piksekene,

Säälitsemast, äiksekene,

Tõrelemast taewa taati!

Nüüd on märjad mättakesed,

Märjad lehtwad lehekesed,

Jõgi nüüd jookseb jõudsamine,

Dja kallab kaunimine.

Saawad siis talled tantsumaie,

Lamba karjad kappimaie;

Siis jaab lindu liikumaie,

Laulu lindu lastemaie.

52. Pilw.

Üks väike pilwe tükitene hõljus kõrgel taewa all. Ta oli kurb, et ta seal üksinda oli. „Oh oleks mul ometigi seltsi olema!“ mõtles ta. Korraga tuli üks teine rõõmsa näoga pilwekene lennates tema juurde. Nemad andsiwad üksteisele oma pehme käetse ja jäiwadki ühte seltsi. Teised pilwekesed nägiwad seda ja mõtlesiwad: „Di, kui ilusaste nemad üksteist talutawad, tulgem ja tehkem meie ka nii!“ Ja nad tegiwadki. Üksimesed nägiwad seda ja ütlesiwad isekeskes: „Waata, waata, nemad teewad ka nagu meiegi. Lähme sinna!“ Üks, kaks, kolm! ja — oliwadki seal. Kõik hakkasiwad üksteise käest kinni ja keegi ei lastnud enam lahti. Nemad jäiwad üksteisele armsaks, nagu üks süda ja üks waim. Inimesed maa peal nägiwad neid ja mõtlesiwad: See on tõeste üksainukene pilw. Tasane wihmakene sadas pilwest maha ja kõik loodus sai rõõmsaks.

Kui inimesed endid ka ühendawad, ja ühel meelel eluteed käiwad, siis on see Jumala meele pärast ja inimeste kasuks. Üksik lepp murdub ennemine, kui mitu leppi ühes koos.

53. Waidlus.

Behm, hobune ja koer hakkasiwad isekeskis jelle üle waidlema, kes neist peremehele kõige armsam peaks olema.

„Eks mina ole kõige armsam,“ ütles hobune, „mina künnan ja äestan peremehe põldu ja sõidutan teda linna. Ilma minuta oleks ta üsna õnnetu inimene.“

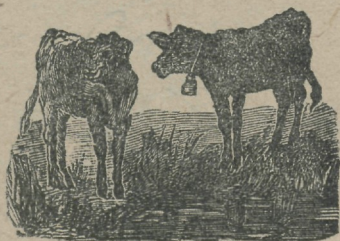
„Bole õige,“ vastas lehm. „Mina ometi olen kõige armsam, sest mina toidan kõik tema pere oma piimaga.“

„Mitte teie kumbki, waid mina,“ urises koer, „sest mina olen see, kes peremehe wara kaitseb.“

Peremees kuulas nende waidlust pealt ja ütles: „Ärge riielge ilmaasjata; teie olete kõik mulle tarwilised, igaüks on mulle armas omas kohas.“

Wanafõna: Ära kiida iseennast, lasse muud kiita.

54. Mullikas ja wasikas.

Mullikas ja wasikas waidlesiwad, kumb neist targem olla. Wasikas kisendas: „Mina olen targem, sest mul on waljum heal!“ Mullikas wastas; „Ei, mina olen targem, sest mul on suuremad sarwed!“

Karja krants kuulis seda, ütles neile: „Teie olete mõlemad ühesugused rumalad!“

55. Hobune

Hobune on kõige suurem ja ilusam koduelajas. Temal on tugew jõud ja ta võib ruttu jooksta. Selle läbi on ta inimesele väga kasulik. Inimesed armastawad teda ja muretsewad temale talweks heinu ja kaeru walmis. Mida enam hobust haritakse ja hoitakse, seda ilusamaks ta läheb. Kuskilgi maailma riigis ei ole nii palju hobusid, kui Wenemaal.

Koduelajad on: hobune, lehm, härg, kits, sikk, lammas, siga, koer ja kass.

56. Kuda poisid rehkendawad.

Peter Tubli.

Näitab küll väga raske rehnung olewat, aga — külap sellega ka nõu leiame. Mõtseme järele!

Ahaa, juba hakkab selguma! 28 ja 32 on 60; selle juure veel 14, on 74.

Suraa! Minu kofku arwamine on walmis! Mõtud wälja siugu lastma!

Mart Laisk.

Oh seda hirmust kolkuarwamist! Kõllap nüüd wist jälle terwe päewa selle juures istun.

Kas wõi tšutšin juuksed peast ära, aga mina seda selgeks ei saa.

Nüüd lõbn järiga tahwli tuhandeks tüükiks, nii wihaštab ta mind! Mina seda enam ei hakka koku arwama!

57. Lüpsi lehm.

Ühel inimesel oli hea lehm. See andis igal päeval lüpsiku täie piima. Inimene tegi wõõraspeo ja tahtis seks ajaks rohkem piima saada. Ta jättis lehma kümnel päeval lüpsmata ja mõtles, et kümnemal päeval lehm annab kümme lüpsiku täit piima.

Aga piim põles lehma uharasse ära ja lehm andis piima palju vähem kui enne.

W a n a s õ n a. Mine püüd püüdma, kaita kanagi käest ära.

58. Lehm ja sikk.

Sidel oli lehm ja sikk. Mõlemad käiswad üheskoos karjas. Kui lüpsiaeg kätte jõudis, tuli lehm alati koju. Sit andis ta igatord lehmale raasuke leiba soolaga ja rääkis: „Seisa ikka, Ruske, seisa! teine tord jälle annan; seisa waguselt!“

Sikk kuulis seda ja ruttas teisel õhtul lehma ees karjast koju, sirutas jalad laiadi ja jäi nõnda eide ette seisma. Sit andis tale käterätikuga mööda kaela; aga sikk ei liigutanud paigast. Temal oli meeles, et eit lubas lehmale leiba ja soola, kui ta paigal seisab.

Sit wõttis witsa ja andis sellega sikkule walu.

Kui sikk ära läks, hakkas eit jälle lehmale leiba soola andma ja temaga lahkest kõnelema.

„Si inimesed tee sugugi õigust,“ mõtles sikk. „Mina seisin wagasemine kui lehm ja sain peksta pealegi.“

W a n a s õ n a: Önnis hõlbul õpetakse, Bilets witsul peksetakse.

59. Karja poiss.

Dr. M. Weste.

Kena kesa nurme keskel
 Kõnnib karja poisike,
 Kõnnib lamba karja ümber
 Hoiab lambaid hoolhaste.

Lambad rahul rohtu sööwad,
 Talled kõrval tantšivad,
 Linnud ümberkeeru lendwad,
 Lilled läigitawad maad.

Lõo, õitswa õite õhul,
 Keerutelleb kõrgele,
 Lõo lõõrituse jekka
 Kõlab ka nüüd karjane.

Hõiska, ella poisikene,
 Rajupõlwel kasinal!
 Mõni kurbtus, mõni mure
 Tuleb põlwel tulewal.

60. Poiss ja kägu.

Poiss: „Kuule, ja kufulind! kus su kulla pesa on?“

Kägu: — Minul ei olegi pesa.

Poiss: „Kuhu ja siis omad munad muned?“

Kägu: — Ma munen omad munad teiste lindude pesadesse.

Poiss: „Kas siis teised linnud seda lahtelt lubawad?“

Rägu: — Ega ma nende luba ei küsi, waid munen siis, kui teised linnud fodunt ära on.

Poiss: „Eks nemad wista su muna eneste pesadest wälja?“

Rägu: — Nemad minu kawalust ei tea, sest et mina enne nende muna wälja wiskan ja siis oma asemele munen.

Poiss: „Kes su pojad siis wälja haudub ja kes neid toidab?“

Rägu: — Needsamad linnukesed, kelle pesadesse omad munad munen, hauduwad oma poegadega ühes ka minu omad wälja ja toidawad siis neid ka niisamasuguse hoolega nagu oma poegi.

Poiss: „Aga üttele, mis sa siis ise teed?“

Rägu: — Mina laulan puu otsas: kukku! kukku!

Poiss: „Kas sina saad kulliks pärast Jaani päewa ja sööd meie kanad ära?“

Rägu: — See on tühi jutt, sest mina oma õrna nokaga ja weikeste jalgadega ei saa kellegi kahju teha.

Poiss: „Mis sa siis diete sööd?“

Rägu: — Mina sõön kärpseid ja liblikaid, mardikaid ja tõukusi, mis muidu rohuae-dadele suureks kahjuks on.

Poiss: „Kust sa siis talwel süüa saad?“

Rägu: — Talwets lendan ära soojale maale; seal on mul jälle küllalt kõiki, mis tarwis on.

Poiss: „Kuhu sa kägu kuldalindu, Hää-litsele hõbenokka; Kui sa ei kuku, kutum ise.“

61. Käo teretamine.

Rägu kukkub kuuse otsas: kukku! kukku!

Tua taga tamme otsas, kukku! kukku!

Tere, weike wennakene, kukku! kukku!

Buna palge poisitene, kukku! kukku!

Ma toon sooja suvekese, kukku! kukku!

Kibe küli ajakese, kukku! kukku!

Toon sull' kauni kannikese, kukku! kukku!

Lehtaw lehte lillekese, kukku! kukku!

Rahwa laul.

62. Karjatsed õitsis.

Karjatsed olivad wäljal ja hoidsiwad öösel oma karja. Ja waata, Issanda ingel tuli nende juurde, ja Issanda auu paistis nende ümber, ja nemad kartsiwad ülewäga. Ja ingel ütles neile: „Ärge kartke! sest waata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõige rahwale peab saama: Teile on täna sündinud Daa-weti linnas Dnnistegija, kes on

Kristus, see Issand. Ja see olgu teile täheks: Teie leiate selle lapse mähitud ja sõimes magawat." — Karjatsjed tulivad rutuste Betlemma ja leidsiwad Maria ja Joosepi, ja selle lapse sõimes magawat. Ja kui nemad teda said näinud, läksiwad nad karja juurde tagasi, auustasiwad ja kiitsiwad Jumalat kõige selle eest, mis nemad oliwad kuulnud ja näinud.

63. Jõulu laul.

Oh kui rõõmulik,
 Oh kui õnsalik —
 Jõulu walgus ja iludus!
 Ilm oli hädas —
 Kristus siis sündis.
 Hõiska ristikogodus!

Oh kui rõõmulik,
 Oh kui õnsalik —
 Inglise sõnumid kuulata:
 Petlemma sõimes,
 Taaweti linnas —
 Kristus Õnnistegija.

Oh kui rõõmulik,
 Oh kui õnsalik —
 Taewa inglite laulu heal:
 Auu olgu Isal,
 Rahu siin maa peal,
 Inimestest hea meel!

64. Puude waidlus.

Kord hakkaswad puud waidlema, kes nendest kõige ülem ja kasulijem olla. Tamm ütles: „Waadake ometi kui suur ja jäme mina olen. Mul on palju oksje ja minu oksjad kannawad wilja ja ilusaid lehti. Minu wastu ei saa ükski.“

Õunapuu wastas: „Wilja sul küll on, aga see kõlbab ainult sigadele; inimesed ei saa sest midagi. Aga minu õunad rõõmustawad iga inimest. Neid võib suurte kuningate ja waeße talurahwa toiduks pruukida. Minu oksjadelt korjatakse juured korni täied õunu. Neid pannakse talweks keldrisse paigale ja kui watakse ka ahjus ära, siis tehakse nendest maitsewat rooga. Näed nüüd küll, et mina see kõige kasulikum puu olen.“

„Mis sul meelde tuleb,“ ütles kuusk. „Kellest tehakse inimeste elumajad, kellest saadakse ahjukütti? Kellest tehakse lauad, toolid, kapid, ja maja riistad? Eks minust! Teie olete talwel lagedad ja paljad, aga mina olen aasta läbi ilus ja haljas. Pealegi tuleb jõulu ajal jõulu lapsukene, istutab mind ilusasse aeda, seob sinu õunad ja weel kullatud pähkliid, rosinad ja mandliid minu oksstesse. Kui ilusad küünlad minu külles põlewad ja asjad säravad, siis on lastel kõige suurem rõõm ja nemad laulawad: „Oh jõulupuud, oh jõulupuud, kui armsaste ja hiilgad!“ Eks ole tõsi!“ — Teised puud ei lausunud enam sõnagi.

65. Jõulupuu.

Dh jõulupuu, oh jõulupuu,
 Kui armsaste ja hülgab!
 Su külles küünlad säravad
 Ja jõulu kingid paistavad.
 Dh jõulupuu, oh jõulupuu,
 Kui armsaste ja hülgab!

Dh jõulupuu, oh jõulupuu
 Koor, wana saab just rõõmu.
 Su juures lapsed laulavad
 Ja rõõmsast' andid ootavad.
 Dh jõulupuu, oh jõulupuu,
 Koor, wana saab just rõõmu.

Dh jõulupuu, oh jõulupuu,
 Sind Jeesus meile toonud.
 Ta meile täna sündinud
 Ja kallid anded kinkinud.
 Dh jõulupuu, oh jõulupuu,
 Sind Jeesus meile toonud.

F. Brandt.

66. Jeesus ja lapsukesed.

Kui Jeesus rahvast õpetas, siis tõiwad emad omad lapsed Jeesuse juurde, et tema neid pidi õnnistama. Aga Jeesuse jüngerid ei tahtnud lasta neid tema juurde tulla. Kui Jeesus seda nägi, sai tema meel haige. a ta ütles: „Laske lapsed minu juurde tulla, ja ärge keelake neid mitte, sest nende pärast on

Jumala riik. Tõeste, tõeste, mina ütlen teile: Kes ial Jumala riiki vastu ei võta kui lapsuke, see ei saa mitte senna sisse." Ja tema võttis neid sülle, pani käed nende peale ja õnnistas neid.

67. Aasta, kuud, nädalad ja päewad.

Uus aasta hakkab nääripäewaga. Aastal on neli aastaaega: kewade, suwi, sügise ja talwe. Ühes aastas on 12 kuud. Kuude nimed on: jaanuar, weebruar, märts, april, mai, juuni, juuli, august, september, oktober, november ja detsember. Igu kuu kohta arwatakse neli nädalat. Nädalal on 7 päewa. Nende

nimed on: pühapäew, esmaspäew, teisipäew, kolmapäew (ehk kolmapäew), neljapäew, reede ja laupäew.

Mõista, mis see on: Üks tamm, kaksteistkümme haru, iga haru peal neli pesa, igas pesas seitse muna?

68. Neli wenda.

(Mõistatus.)

Neli wenda jalutawad,
 Tärjestikku nad reisirwad,
 Igal aastal meile toowad
 Ringitusti, mis ilusad.

Üks toob urbe, õiji kaasa,
 Kaseb lauluji kõlama,
 Paneb haljendama aasa,
 Puistab puudesse lehed ka.

Teine tuleb kindlal sammul,
 Päik'se paiste ja wihtmaga,
 Siisab lilli uuel rammul,
 Bölda õnnistab wiljaga.

Kolmas täidab meie aidad,
 Kirstud, jalwed täis wiljaga;
 Ringib meile kirsimarjad,
 Pähklid, ploomid ja õunad ka.

Neljäs üsna tuja tujul
 Näeb, et wäljad ju lagedad,
 Metsad, aasad leinakujul:
 Täidab lumega puud ja maad.

69. Kallid kiwid.

Üks uhte noor inimene oli pidu peal. Tema kiitles ühtepuhku kallidest kiwidest ja näitas sage-
daste oma sõrmust, mille külles kallid kiwid
oliwad. Üks piduliste seast küsis: „Olge head,
ütelge, mis kasu teile niisugused kiwid saada-
wad?“ — „Kasu?“ — „Mis kasu niisugused
kiwid ialgi wõiwad saata?“ imeteles kiitleja.

— „Noh, ma tahan siis teile näidata kallid
kiwa, mis mulle iga aasta 200 rubla kasu
toowad.“ — Ta wiis kiitleja oma westkisse ja
näitas temale oma westikiwa.

Wana sõna: Kare foor, aga magus tuum.

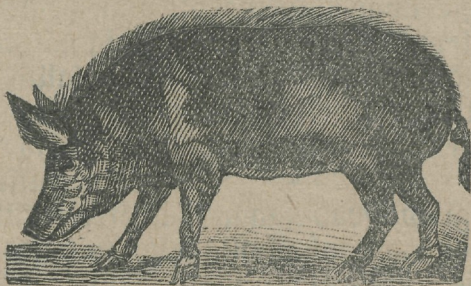
70. Pulmas.

Üks tõsine wanamees oli pulmas. Pulma-
lised paluti sööma laua juure istuma. Wana-
mees pani käed risti ja luges oma söömapalwe
ära, nagu ta seda kodugi tegi. Teised aga
hakkasiwad ilma palwe lugemata kohe sööma.

Üks halp noor inimene tahtis wanameest
natukene pilgata ja küsis tema käest: „Kuulge,
wana papa, kas teil kodu kõik seda pruuki pea-
wad?“ Wanamees wastas: „Toas peawad küll
kõik seda pruuki, aga laudas on mul üks emis
wiie põrsaga, need pistawad omad ninad kohe
künasse, ilma palwe tegemata.“

Wanasõna: Jämedale pakule kulub jäme-
talb ära.

71. S i g a.

Paar korda siga ümber küna käis,
 Seal sees toitu veel, kuid sellega mis teha?
 Rõht sial kindlalt tuubitud ju täis,
 Nii täis, et ägisemas keha;
 Ja ega ülearu süüa wõi,
 Ka sellelgi on loodus seadnud raja.
 Noh, siga katsus veel ja sõi;
 Mis täis see täis; siin pole kartust waja!
 Kas siputa, ei suutäis alla läe,
 Ehk oleks söögiks kas wõi saia sifu . . .
 „Mis tühja!“ mõtleb siga: „näel
 Mis toit see on? — ei äratagi isu! . . .
 Kääi wälja künast, wälja solk ja rifu!“
 Seal siga südikalt siis kärtsja sirutas
 Ja, wiuhhti, kummuli ta küna wirutas.

J. T a m m.

72. Wanamees ja surm.

Wanamees tuli metsast, puu kimp seljas. Ta
 oli raskest tööst ja waewast tüdinunud. Kui ta õiete

ära wäsis, siis wistas ta kimbu õladelt maha ja hüüdis ägedalt: „Oh surm, tule ometi üksford!“ — Baewalt oliwad need sõnad räägitud, siis kohe oli surm seal tema juures ja ütles: „Ma olen siin! Mis sa tahad?“ Wana-mees ehmatas ära ja wastas: „Oh ma ei taha midagi, mitte midagi. Minult seda palun, ole nõnda hea ja aita mu puutimp mulle jälle selga tõsta.“

Wana sõna: Igalühel on elu armas ja hirm surma eest.

73. Ingel ja lapsuke.

B. Jakobson.

Üks ingel taewast maha tuli
Ja astus lapse jängile:
„Oh ütle mulle, lapsukene,
Kas tahad tulla taewasse?“

„Mis on see taewas, kuhu lähme?“
Nii küsis waga lapsuke.
„Kui kauaks jätad sa mind sinna?
Mu järel nutab ema.“

„Oh lapsukene, ära karda,
Ma tahan emat trööstida
Ja taewa Isa ise pühib
Ta filmast nutu pisara.“

Nüüd wõtab ingel lapsukese
Nii hellalt oma kätele
Ja kannab teda omas süles
Siit taewa poole ülesse.

Siis ingli pehme käte peale
Laps uinub vaikselts magama. —
Kuid ema nutab, ema leinab,
Et jõua ennast trööstida.

74. Hunt lamba nahas.

Hunt sõi lamba ära ja tõmbas lamba naha enese ümber. Ta hakkaski lamba karja seas elutsema ja sõi iga õhtu weel ühe lamba ära. Lambad ei teadnud küll sellegi pärast midagi karta, aga karjane tundis pea oma lammaste wähenemist. Tema otsis hooljasti karja läbi, leidis hallimatimehe lamba naha alt üles ja lõi ta surmiks.

Karjatsel oli üks poeg, kes ka juba karja aitas hoida. See ei olnud mitte seal juures kui isa hundi maha lõi. Kui ta sinna juure tuli, hüüdis ta imeks-pannes: „Kes seda oleks wõinud mõelda, et lamba naha all hunt wõis olla!“

Isa kostis: „Mu poeg! Waata ikka, inimeste ja elajate juures nende töö peale, sest kes silma ees suur sõber, on tihti tagaselja kaelalõikaja.“

Wanajõna: Hunt heidab küll karwa, aga mitte wiisi.

75. Suur kapsapea.

Kats jelli, Juhan ja Peeter, läksiwad ühest kapsa aiast mööda. Peeter oli ameti poolest katalsepp.

Peeter ütles: „Waata, Juhan, mis sugused suured kapsad siin aias kasvawad!“

Juhan armastas tihti luisata ja wastas Beetrile: „Katsu asja, keda nõnda imestada! Kui ma Saksamaal reisimas käisin, siis nägin seal niisuguse kapsapea, mis nii suur oli nagu jee maja, mis seal künka peal paistab.“

Peeter ütles: „See mõib küll väga tõsi olla; aga ükskord, kui ma meistri juures olin, siis laskis meister ühe nii suure katla teha, nagu meie firik!“

„Kas tõeste!“ hüüdis Juhan imestades: „Ütle ometi, mis nii suure katlaga peaks tehtama?“

„Meie tahtsime tema sees sinu juuri kapsaid teeta,“ vastas Peeter.

Juhan punastas ära häbi pärast ja ütles: „Tänan sind! Sinu katla lugu olgu mulle õpetusjeks, et ma enam ei waleta.“

76. Kapsas.

J. Tamm.

*Kapsas see kallistas liblikaid süles
Hällitas enese peal:*

*Liblikad lentsiwad alla ja üles —
Puhkamist leidsiwad seal.*

*Päewad need läksiwad, aga oh paha!
Kapsas, miks leinama löid?
Jäljed, mis liblikad jätsiwad maha,
Ussisi ilmale tõid! —*

77. Harakas poegadega.

Harakas wiis omad pojad põllule; nad pidiwad iseenelele toidust otsima. Pojad ei olnud sellega rahul. „Läki pesasse tagasi,“ ütlesiwad nemad: „pesas on ju palju parem, sest sina, armas ema, tood meile toidu pesasse kätte.“ Aga harakas ütles: „Lapsed, teie olete juba juured küll, ja mõite iseendid

küllalt toita. Minu ema wiis mind palju warem-
mine pesast wälja.“ — „Aga kütt tuleb ja laseb
meid püssiga maha,“ wastaswad lapsed. „Bole
wiga!“ ütles ema: „sihtimine wõtab aega. Kui
näete, et kütt püssi palgesse paneb, siis len-
nake ära.“ Lapsed wastu: „Külap me' seda
küll teeme, aga kui keegi kiwi wõtab ja sellega
meid wistab, siis ei ole sihtimist tarwisgi, mis
siis teha?“ — „Noh, teie wõite ju näha, kui
ta maha küürutab ja kiwi wõtma hakkab,“ ütles
ema. — „Aga mis siis saab, kui tal kiwi alati
pihus on, ja igal silmapilgul wõib wijata?“ —
„Dhooh, kui targad juba teie olete!“ ütles ema,
„näha on, et teie wõite küllalt iseeneste eest mu-
retseda.“ Ta lendas ära ja jättis pojad maha.

Töö ja wõitlemine peawad eluteel meid karastama.

78. Koer ja hunt.

Koer jäi magama õue wärawa taga. Näljane hunt
kargas ta peale ja tahtis teda ära süüa. Koer ütles:
„Anna aega, hunt, ma olen praegu hoopis lahja. Kan-
nata, sest minu peremehel saawad warsti pulmad, siis
saan ma täieste süüa, lähen raswaseks — siis on jul hoo-
pis parem mind süüa.“ Hunt jäi uskuma ja läks ära.

Teine lord tuleb hunt tagasi ja näeb, et koer
magab katuksel. Ta küsib: „Noh, kuda lugu lähed,
kas pulmad mööda?“ Aga koer wastab: „Kuule,
hunt, mis ma ütlen: Kui teine lord weel leiad mind
wärawa tagant magamast, ära hakka siis enam
pulme ootama!“

Wana sõna: Lase sant sauna, siis ta tahab
ta lawale saada.

79. Hani ja kurg.

Hani ujus tiigi peal ja kõneles iseenehes kõwa healega: „Küll ma olen tõeste üks imekind! Mina võin kuiwal maal kõndida, võin wees ujuda, võin ka õhus lennata. Teist niisugust lindu maailmas enam ei olegi! Mina olen kõikide lindude kuningas!”

Kurg kuulis hane juttu ja ütles temale: „Hani, sina oled üsna rumal lind! Kas ja võid ujuda nagu haug, võid jooksta nagu põder, ehk võid ja lennata, nagu kotkas? Parema on ikka, üks asi heaste osata, kui palju ja pahaste.”

80. Pajulind ja tuikene.

Pajulind langes lõksu. Waene linnuke rabeles ja kiskles, et kuidagi wiisi lahti peaseada. Noor tuikene nägi seda. Ta hakkas pajulindu naerma ja hirwitama ja ütles: „Eks jul ole häbi, süda päewa ajal lähed lõksu! Ma võin kihla wedada, et mina ei oleks ennast mitte nõnda wiisi petta lastnud.”

Uga ennä! Juba rabelesti tuikene filmukse otsas, mida linnupüüdja osawaste oli üles seadnud. Jah paras! Ura naera naabrit, kui ta hädas on.

81. Rikas kaupmees ja waene kingsepp.

Wäikehes majas elas waene kingsepp. Üle uulitsa tema wastas elas rikas kaupmees. Kingsepp oli rõõmsa südamega inimene. Wara hommikust kuni hilja õõni laulis ta alati oma töö kallal. Kaupmees oli muidu kõigiti õnnelik, aga üks asi tegi talle tusta:

naabri laulud ei lastnud teda öösetel magada. Mis ja tahad teha? Üksford kutjus kaupmees kingsepa ja kinkis temale koti täie raha. Kingsepp sai korraka rikkaks meheks. Aga seist päewast jaadik ei tulnud tale enam uni, ega wõinud ta ka enam laulda. Tema mõtles alati raha peale ja walwas seda. Wiimaks sai ta aru kätte: Ta wõttis rahakoti, wiis kaupmehe kätte tagasi ja ütles: „Wõta oma raha jälle ära. Seni ajani olen ma muretalt elanud ja rahulikult maganud. Rahaga aga kadusiwad mu uni ja mu rahu ära. Hankan parem tööd tegema nagu ennegi ja olen rahul oma saatusega.“

Wana sõna: Rahu on parem kui raha.

82. Hiir ja rott.

Hiir läks oma auku ja pidi pesasse minema. See peal sai ta rotiga kokku ja ütles: „Kuu

naaber! Kas oled ka neid häid sõnumid juba kuulnud? Käägitakse, et kass olla lõwi küüsi sattunud. Küüd ometegi hakkab meil rahuline põli ja hea elu!"

Rott vastas: „D kullake, ära rõõmusta ilmaaegu, ega looda tühja peale: Kui kass lõwi küünte ligi sai, siis on ka lõwi juba otsas, sest et kass on kiskja elajate seas kõige tugewam!"

Wana sõna: Kartusel on suured filmad.

83. Roti pulmad.

Oidu roidu roti pulmad!

Hiire tütar läks mehele

Nirgi noorema pojale.

Küll olid uhked pulmalised:

Siad siidi särgilised,

Kukk on kulda kannustega,

Wares waski saabastega,

Haraka habe aetud,

Tihane tina reega.

Hunt oli hullu isameesi,

Jänes pikka peiupoissi,

Karu kallis sõiduruuna,

Rebane roa tegija.

Rahwa laul.

84. Peremees ja sulane.

Peremees ja sulane

Tulid heinalt õhtu eel,

Metsateel

Tõttasivad hoolsaSte

RodusaSte.

Korraga neil vastas karu!
 See ei pidand pikka aru:
 Wiskas ühe seljali, —
 Peremees see oligi.

Päts nüüd muljub meest ja kääneb,
 Tema luid ja liikmeid wäänab, —
 Kohta oisib ta
 Kust wõiks hakata
 Meest õgima.

Ufi üsna hulluks kipub,
 Elu niidi otšas ripub!

„Kallis Mihkel, tule appi!“
 Palub wana perepappi
 Suure hirmu sees.

Mihkel julge mees:
 Kähmas kirwega

Ujawitmata
 Poole karu pead
 Otsast lorraga.

Siis weel raudse hanguga
 Karu kõhtu torkis ta.

Karu mürgas, kuskus, furi,
 Enne kui sai tehtud furi.

Häda möödas. — Peremees
 Tõuseb, kirub wiha sees,
 Sõimab sulast hulluste. —

„Mille eest?“ nüüd küsib see.

Wana wastab wihaga:
 „Selle eest, et tola ja!
 Raiud, torgid, teed kõik paha —
 Ritud ära karu naha!“

Nii unustakse tihti head
 Ja toodak' wälja tühjad wead!

„Wana isa Krõilow.“

85. Tuhat rubla.

Üks rikas mees tuli õpetaja juurde ja ütles: „Ma tahan waestele 1000 rubla anda, aga ma ei tea, kellele anda. Wõtke see raha ja andke kellele teate tarwis olewat.“

Õpetaja wastas: „See on hull raha ja mina ka ei tea, kellele anda; wõib olla, et annan ühele palju, tõisele liig wähe. Ütelge misjuguuste waestele ja kui palju tahate kellelegi anda?“

Rikas ütles: „Kui Teie ka ei tea, tallele anda, küllap siis Jumal teab. Andke jellele waesele, kes kõige enne Teie juure tuleb.“

Sesjamas kihelkonnas elas ka üks waene inimene. See oli jumalakartlik ja waga mees. Tal oli palju lapsi, aga oma haiguse pärast ei jõudnud ta enesele ja neile ülespidamist muretseda. Ta wõttis üksford Saaweti lauluraamatu kätte ja luges seda kohta, kus seisis: „Ma olen noor olnud ja wanaks saanud, aga ma ei ole mitte näinud, et õiglane ja tema sugu leiba terjanud.“

Waene mees mõtles: „Jumala ees oleme küll kõik süüdlased, ma olen siiski suure hoollega püüdnud kurja eest hoida, aga nüüd näitab, et Jumal on mind maha jätnud. Dot', ma lähen õpetaja juurde, küsin tema käest järele, mikspärast pühakiri sedawiisi räägib.“ — Tema läks õpetaja juurde. Õpetaja nägi teda ja ütles: „See on esimene waene, kes mu juurde tuli,“ ja andis temale rikka mehe 1000 rubla.

Wanafõna: Mida suurem häda, seda ligem abi.

86. Kaks atra.

Talupoeg läks sepale ja tegi ühesugusest rauast kaks atra. Suhtumise kombel jäi üks ader jõude seisma ja oli kõige suwe kuuri all ilma tööta. Teine ader pidi aga kõige suwe tööd tegema. Sügise saiwad mõlemad wennaesed kuuri all jälle kokku. Tööader oli palju ilusamaks läinud, kui siis oli, kui ta sepapajast

wälja wiidi; ta hiilgas nagu hõbe. Jõude-
ader oli roostetanud ja üsna must.

„Ütle kullake, kust see ometi tuleb, et sa nii
ilus ja priske oled, ja särad nagu hõbe? Ma
arwasin, et sa töö juures üsna näotumaks jääd,“
ütles jõude-ader. Töö-ader kostis: „Töö on
mind ilusaks teinud; aga et sa inetumaks oled
jäänud, see tuleb sest, et sa kõige suwe laisklesid.“

W a n a s õ n a: Töö teeb priskeks ja ilu-
saks, laiskus nutraks ja näotumaks.

87. Isesugune tänu.

J. L i i w.

Sant käis tasahillukesi
Kargu najal edasi,
Poisil läikis silmas wesi,
Nurus süüa ammugi.

Sant tal andis leiwa pala,
Poiss ei nuttu lõpeta:
Palus kõrwaseks weel kala,
Palus — kunni anti ka.

Poisikese suu nüüd matsus
 Süües aegawiitmata,
 Tänutäheks ise katsus
 Sandi kombel longata.

88. Oksa raiuja.

A. Piirikivi.

Talumats läks kirvega
 Metša otše raiuma,
 Kase otša kõrgele
 Konis tema ülesse.

Otša peale istus ta
 Kase poole seljaga
 Ja siis raius otšak'se
 Kase küllest wallale.

„Rahju!“ ütles raiuja,
 „Kii ma puud ei palju saa:
 Tubli tüvi üles jäi,
 Ei ma seda enam täi.“

Uue otša otšis ta,
 Hakkas teda raiuma:
 Pööris kase poole suu,
 Et ei lähets raistku puu.

Andis paugu, andis kaks,
 Oks tal tegi vastu: prakst!
 Gest et Matši kehake
 Otša rõhus tubliste.

Mats jeal hüüdis rõömuga:
 „Kii nüüd ikka raiun ma!“
 Aga praksti, kullus ta
 Alla ühes otšaga.

89. Põllutöö.

Põllumees harib põldu. Ta künnab maad
 adraga ja äestab äkkega. Udra ette rakenda-
 takse hobune, aga mõnikord ka kaks härja. Kui
 põld hästi haritud, siis külwatakse seeme peale.
 Seeme küntakse mulla sisse ja äästatakse ära.
 Kuiwal ajal trullitakse seemne põld siledaks, et
 ta väga ära ei kuivaks. — Talwewili, rukis
 ja talinisu, külwatakse sügisel maha. Tõnuwili

(f. o. jumiwili): odrad, kaerad, tatrads, ernes,
oas ja kartohwliid külwatakse kewadel.

Käi, Küüt ja Sunu wao peal,
Sest põllust tuleb leib;
See jalg on ikka õigel teel,
Mis adra taga käib.

90. Poisike põllul.

J. Tamm.

Üsna üksipäini, taat,
Põldu künnad sa!
Kunas töoga toime saad
Siina abita! — . . .

Taat, ka mina — eks ja näe —
Käin kui künnimees! . . .
Weike ruun mull kündma jäe
Weikse adra ees!

Nagu künnimehe wiis
Waole ta wiin . . .
Rohe on sul abi siis,
Kui saan kündjaks siin. . .

91. Inimene.

Igal inimesel on ihu ja hing. Ihu on nähtaw, aga hing on nägemata. Ihu on kolmejaoline: üleweel pea, keskkel teha ja all jalad. Käed on kahelpool teha külles. Pea on kera sarnane, aga natukene kaheltpoolt õhukene. Keha on peaaegu ümmargune nagu rull. Igal teha jaol on liha ja luud. Luud on kehale toeks.

Pea sees on: pealuu, näoluud, lõualuud ja hambad. Pea peal kasvavad juuksed. Keha sees on: seljaluu, küljeluud, rinnaluu, pihaluud, õlaluud ja puusaluud. Peale selle veel käte ja jalgade luud, sõrme ja varvaste luud. Pealuu sees on peaajud. Peaajudes ongi tarkuse ja teadmise võim.

92. Ihu liikmete tüli.

Ükskord läksivad inimese ihuliikmed isekeskis tüllisse. Nemad ei tahtnud üksteist enam teenida.

Salad ütlesivad: „Meie ei hakka enam kõndima, ega teid kandma, kõndige ise!“ Nad jätsivad kõndimise maha.

„Meie ei hakka ka teile tööd tegema,“ ütlesivad käed: „tehke ise!“

„Ega ma ometi loll ei ole, et hakkam teid kõiki toitma,“ ütles suu: „söögu igaüks ise!“

„Aga mis wahimehed meie siis teile oleme?“ ütlesivad silmad: „meie ei waata enam kuhugile; wahtige igaüks ise!“

Nõnda mäsfasivad kõik liikmed ja jätsivad teenistuse maha. Aga mis sest wiimaks wälja tuli? Kõik liikmed jäiwad ise nõrgaks ja ihu hakkas ära kuiwama. Sõda sundusel hakkasivad nemad wiimaks aru saama, et riidlemine aina rumalus on ja et ometigi peab üks teisele abiks olema. Nemad hakkasivad igaüks jälle oma wana ametisse ja saiwad warsti jälle kõik tugewaks ja terweks.

Wana sõna: Käsi peseb kätt, siis saawad mõlemad puhtaks.

93. Lahku arvamise tabel ehk ühest ära üks.

Selgeks õppida.

2-ft ära	1 jääb	1	5-ft ära	4 jääb	1	8-ft ära	7 jääb	1			
3	—	1	2	6	—	4	2	9	—	7	2
4	—	1	3	7	—	4	3	10	—	7	3
5	—	1	4	8	—	4	4	11	—	7	4
6	—	1	5	9	—	4	5	12	—	7	5
7	—	1	6	10	—	4	6	13	—	7	6
8	—	1	7	11	—	4	7	14	—	7	7
9	—	1	8	12	—	4	8	15	—	7	8
10	—	1	9	13	—	4	9	16	—	7	9
11	—	1	10	14	—	4	10	17	—	7	10
3	—	2	1	6	—	5	1	9	—	8	1
4	—	2	2	7	—	5	2	10	—	8	2
5	—	2	3	8	—	5	3	11	—	8	3
6	—	2	4	9	—	5	4	12	—	8	4
7	—	2	5	10	—	5	5	13	—	8	5
8	—	2	6	11	—	5	6	14	—	8	6
9	—	2	7	12	—	5	7	15	—	8	7
10	—	2	8	13	—	5	8	16	—	8	8
11	—	2	9	14	—	5	9	17	—	8	9
12	—	2	10	15	—	5	10	18	—	8	10
4	—	3	1	7	—	6	1	10	—	9	1
5	—	3	2	8	—	6	2	11	—	9	2
6	—	3	3	9	—	6	3	12	—	9	3
7	—	3	4	10	—	6	4	13	—	9	4
8	—	3	5	11	—	6	5	14	—	9	5
9	—	3	6	12	—	6	6	15	—	9	6
10	—	3	7	13	—	6	7	16	—	9	7
11	—	3	8	14	—	6	8	17	—	9	8
12	—	3	9	15	—	6	9	18	—	9	9
13	—	3	10	16	—	6	10	19	—	9	10
11	—	10	1	14	—	10	4	17	—	10	7
12	—	10	2	15	—	10	5	18	—	10	8
13	—	10	3	16	—	10	6	19	—	10	9

20 — 10 = 10

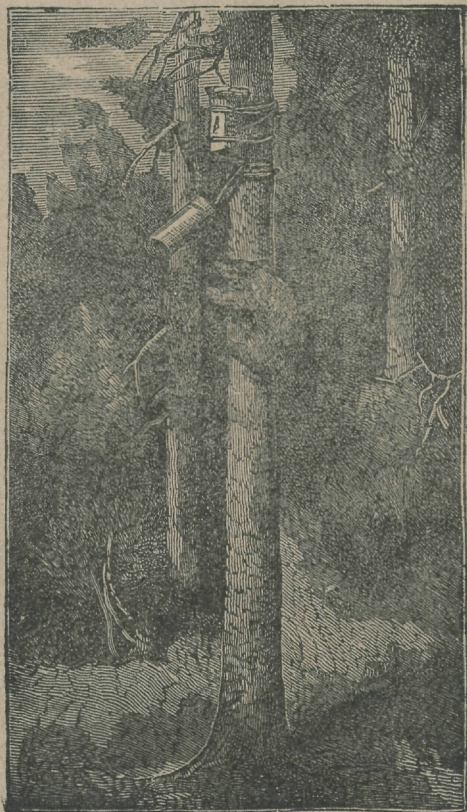
94. Arwa üles.

Raks karjapoisi, Willem ja Peeter, läksiwad õhtul kumbki oma wäitese karjaga koju poole ja hakkasiwad jutustama. Willem waatas Peetri lammaste peale ja ütles: „Kas tead, Peeter, mis ma sulle ütlen: Anna üks oma lammastest mulle, siis kohe saab minu kari poole suuremaks kui sinu oma.“ Aga Peeter waatas lammaste peale, mõtles natuke ja ütles: „Si, Willem, parem teeme nii, nagu mina arwan: Anna sina üks oma lammastest mulle, siis saab meil kummalgi ühe wõrra; kummalegi ei jää rohkem ja kummalegi ei jää ka teist kaetseda.“ Arwake ära, lapsed, kui palju oli kummalgi lambaid?

95. Karu ja puu-pakk.

Karu tõndis metsas ja nuuskis, et midagi söömapoolist leida. Korraga tundis ta meehaisu. Ta tõstis pea üles: ennäe, männa otsas on taru (mesi-puu), taru all ripub oheliku otsas file puupakk. Aga mis Miskal pakuga tegemist? Miska ronib männa otsa kummi pakuni, aga kõrgemale enam ei saa, pakk on tülikis ees. Miska tõukab kápaga pakku eest ära. Pakk kiigub tasakesti tagasi ja lööb karule mööda pead. Miska tõukas pakku kõwemine, pakk löi Miskat jälle walusamine. Miska wihastas ja tõukas pakku kõigest jõuust. Pakk läks süld maad eemale, langes tagasi ja andis karule niisuguse hoobi, et karu peaaegu puuotsast maha pidi kukkuma. Karu sai tuli wihasteks; pakk pidi nuhelda jaama. Ta wõttis

weel oma wiimase jõuu kofku ja andis pakule weel ühe tugewa hoobi; pakk aga kõmmutas jälle karule vastu pead, nii et ta puu otsast maha kukkus ja

otse nende terawa otsadega waiade otja, mis puu alla maa fiske jelle tarwis olivad püsti pantud. — Et karu meeletumalt wihastas, seda pidi ta nüüd oma sooja nahaga ära maksma.

96. Sikuke.

J. Lamm.

Miks ja poksled, sikute,
 Oled tülitiks teistele!
 Kas ei wõi sa röömuga
 Naasal ümber hüpata?
 Kuidas mina, karjane,
 Teile olen tasane —

Kas ei wõi te elada
 Rahus teine teisega?
 Siin on igauhele
 Usupaigaks aasake;
 Igal hingel on siin maad,
 Mis ja muidu jonni a'ad?

97. Hanede jagamine.

I.

Ühel waeasel mehel ei olnud leiba. Ta mõtles mõisa minna, herra käest leiba paluma. Et herrale meelehead teha, praadis ta ühe hane ära ja wiis herrale kostiks. Herra wöttis hane wastu ja ütles: „Ole terve, küllamees, hane eest, aga meie ei tea kuida meie sinu hane peame ärajagama. Mul on proua, kaks poega ja kaks tütar. Kuida jagada nõnda, et igaüks rahul wõib olla?“ Mees ütles: „Mina jagan küll.“ Ta wöttis noa, lõikas hane pea

ära ja ütles härrale: „Pea saab sulle, sest sina oled kõige maja pea.“ Siis lõi tagumise otja, andis prouale ja ütles: „Sina vaatad maja järele ja istud kodu, sulle saab tagaots.“ Nüüd lõi ta jalad ära, andis poegadele ja ütles: „Teie peate isa teede peal käima, teile saavad jalad.“ Aga tütardele andis tiivad ja ütles: „Teile kummalegi saab üks tiib, sest teie lendate warsti majast välja. Selle natukesse mis üle jääb, wõtan omale!“ — Ja ta wõttiski terwe hane enesele. Härra naeris ja andis mehele leiba ja raha.

II.

Rikas tüllamees sai ka kuulda, et härra waele mehele ühe hane eest raha ja leiba oli annud. Ta praadis wiis hane ära ja wiis ka härrale.

Härra ütles: „Ole terwe hanede eest! aga mul on naene, kaks poega ja kaks tütar — üleüldse kuuekese: kuida tuleks wiis hane jagada kuuele, et igaüks ühetasa saaks? — Rikas mees mõtles, mõtles ja ei saanud kudagi jellega korda.

Härra laskis ruttu waele mehe mõisa tulla ja käskis haned ära jagada. Waene mees wõttis ühe hane, andis härrale ja prouale ja ütles: „Teie, härra, proua ja hani olete kolmekese;“ ühe andis poegadele ja ütles: „Kaks poega ja üks hani olete kolmekese;“ ühe andis tütardele ja ütles: „Ka teie olete nüüd hanega ühes kolmekese.“ Aga enesele wõttis kaks hane ja ütles: „Ennæ, ka meie oleme kolmekese! — kõik on ühe taha.“

Härra naeris ja andis waelele mehele weelgi raha ja leiba, aga rikka mehe kihutas ta ühest välja. Kes midagi ei mõista, jellele midagi ei anta.

98. Kүүrakas.

Uulitsja peal kõndis üks weikene inimene, tessel kүүr seljas oli. Wallatu ja paha pois wiskas teda kiwiga; kiwi jookkis otse kүүra külge. „Di, mis osawaste sina ostad wifata!“ ütles kүүrakas: „Säh, sõbrake, mis ma sulle selle eest annan!“ Ta wiskas poisile kopika ja ütles weel: „Ma olen waene inimene, mul ei ole wõimalik sulle rohtem anda. Aga waata, sealt tuleb üks rikas mees. Kui sa tema külge nii osawaste trehwad, nagu minu külge, siis tema annab sulle kohe, mis sa wäärt oled.“

Pois wõttis teise kiwi, wiskas ja trehwasti otsekohe rikka mehe külge. Rikka mehe teener wõttis poisi kinni, sagis teda walufaste karwupidi ja andis weel kепiga mõne hoobi pehme koha peale. Nõnda sai pois kätte, mis ta wäärt oli.

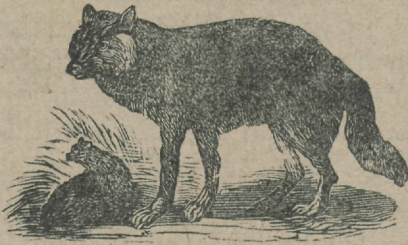
Wana sõna: Kudas töö, nõnda palk.

99. Madu.

Madu jäi talwel külmaga fangets. Küla-mees leidis, halastas ta peale ja pani ta oma põne sooja. Madu sai soojaks, hakkas elama ja hammustas oma heategijat, nii et ta suri.

Wana sõna: Si ussi peale maksa halastada.

100. Hundi silmapisarad.

Hunt sai kuulda, et karjatsel kõik kari otsa saanud. Ta tuli pisarsilmil karjatse juurde ja ütles: „O, oo! Küll mul on kahju ja hale meel sinu pärast: Sina tubli inimene!“ Karjane waatas hundi pisarate peale ja ütles siis: „Aituma haletsemast, wa' wader! aga kes seda wõib teada, mispärast sina õiete nutad: kas on sul kahju minu pärast, wõi sellest, et sul enesel pole enam saaki leida.“

Wanasõna: Ära usu hundi juttu.

101. Pettuse kaup.

Rääljane hunt otsis saaki. Ta tuli küla taha ja kuulas — laps nutab tuas, ja wanaeit räägib: „Kui sa nüüd nuttu maha ei jäta, siis ma annan sind hundile.“ Hunt ei läinudki enam kaugemale, waid jäi wotama, millal poisikene tema kätte antakse. Dõ oli juba käes; hunt ikka wotab ja kuulab. Korraga kuuleb — wanaeit räägib: „Ära nuta, lapsukene! Ega ma sind hundile ei anna; las aga hunt tulla, siis

tapame ta kohe ära." — Hunt mõtles: „Üsna pettuse kaup; ühtwiisi räägitakse ja teistwiisi tehakse." Ta läks kiireste külalt ära kaugele.
Parem karta, kui kahetseda.

102. Hulluke.

Rahwa laul.

Kui mina hakkas laulemaie,
Laulemaie luulemaie,
Siis jääb küla kuulemaie,
Wallakond jääb waatamaie;
Kuulama minu sõnuda,
Lapse halwa laulusida:

„Mis see lapsi laulab palju,
„Palju hulluke pajatab,
„Oma hullula peale,
„Kumalalla mõtteella?
„Ei ole hullul keelajaida,
„Kumalal ei rawitsejaida,
„Kes keelaks hullu külasta,
„Tõreleks talu tuasta,
„Wallatuma waimu alta.“

103. Kotinõel.

a) Õ n n e t u s.

Üksford oli üks kotinõel. Tema mõtles ennast nii peene olevat, nagu õmblusenõel. Kui sõrmed ta kerast wälja wõtswad, ütles ta sõrmedele: „Pange iluste tähele ja hoidke mind tõwast kinni, et ma mitte maha ei kukku! Kui

teie mind lasete maha kukkuda, ega mind siis enam üles ei leita; ma olen ju nii peenike."

"Küllap sellega ka korda saab," ütlesiwad sõrmed, ja hakkasiwad nõela ümbert kinni.

"Baadake ka, mis mu taga järele tuleb," ütles kotinõel ja näitas pika filmalise peale, mis ta taga oli; aga filmaline oli jäme ja tal ei olnud sõlme otsas.

Köögitüdrukul oli poolsaapa pealnahk katki läinud. Seda taheti nüüd ära parandada. Sõrmed sundisiwad nõela otsekohe saapa nahast läbi minema.

"Uuh, kui jäme on see töö!" kikkas kotinõel. "Mina küll ei lähe siit iialgi läbi; uuh! ma lähen katki, nüüd lähen katki!" Ja tõeste, ta läkski katki. "Eks ma ütelnud," ütles kotinõel: "et mina olen hästi peenike."

b) U u s a m e t.

"Nüüd ei kõlba ta enam kuhugi," ütlesiwad sõrmed; aga nad hoidsiwad teda ikka weel kinni. Köögitüdruk tilgutab kirjalakki katkiläinud filma asemele, otša peale ja pistis nüüd oma suure rätiku sellega eest kinni.

"Ennäe! Eks ma nüüd ole rinnanõel?" ütles kotinõel. "Ma teadsin küll, et ma auu poolest kraadi kõrgemale tõusen; kui ja ise midagi oled, siis just ka ikka midagi saab!" Seda üteldes naeris kotinõel iseenele sees, sest ega väljaspidi ei ole keegi tema naeru näinud. Ta istus nii toredaste, nagu mõnes uhkes tollas ja wahtis igale poole ümberringi!

Tema kõrwal oli ka nõõpnõel. See nägi oma upjakat naabrit ja ütles pilkawalt: „Olge head, lubage küsida, kas Teie olete kullast? Teil on ilus nagu ja oma pea ka otsas; kahjuks on ta aga liig weike! Teie peate tema kaswamistega weel natuke waewa nägema, sest ega igatihele jeda õnne ei ole, lakiga tilgutatud jaada!“

Seda kuuldes ajas kotinõel ennast nii tore-daste püsti ja kõrgele, et rätiku seest wälja kukkus ja otsekohe solgiwee renni langes, mida kõõgitüdruk parajaste puhastas.

d) L ä h m e r e i s i m a !

„Nüüd lähme reissima!“ ütles kotinõel. „Kuidas ma aga nüüd wõiksin edasi jaada!“ Kõõgitüdruk walas ämbriga wett renni ja tema sai õnnelikult natuke maad renni põhja peal edasi.

„Mina olen liig peenike selleinatse maailmale,“ ütles kotinõel renni põhjas: „aga ma tean, kes ma olen, ja see teeb alati mu elu lõbusaks.“ Nõnda oli kotinõel upjakas ja heas tujus nagu ennegi.

Tema üle ujusiwad laastud, õlekõrred, wanad seitungi tükid ja muud tühjad asjad. — „Waata, kuda nad purjetawad!“ ütles kotinõel: „Ega nad ise teagi, mis nende all on! Mina ise, mina istun siin! Ennæe, jääb lähed üks laast; see ei mõtle ilmas midagi muud, kui iseennast, ühte „laastu“! Seal on üks õlekõrs. Næe, kuda ta keerleb ja weerleb! Üra ometi ükji enese peale mõtle, ja wõid ju hõlpsaste mõne kiwi külge kinni jääda! Seal ujub üks sei-

tungi tükk! Mis ja laiatad ennast! See on ju ammugi unustatud, mis sinu peal lugeda oli. Waata, kuida mina istun siin kannatlikult ja waikseste. Mina tean kes ma olen, ja seks ma ka jään!

e) S e l t s i l i n e.

Ühel päewal juhtus, et üks pudeli tükitene üsna kotinõela ligi seisma jäi. See järeas nii toredaste, et kotinõel mõtles ühe teemandi kiwi olewat. „Niisuguse kalli asjaga jünnib ometegi tutwustada,“ mõtles kotinõel. Ta pööras ennast wiisakaste pudeli tüki poole ja ütles: „Mul on auu ennast Teiega tuttawaks teha; mina olen preili Rinnandõel.“

„Teie olete wist teemant?“ küsis pudeli tükk.

„Jah, seda laadi ma ikka olen,“ wastas kotinõel.

Nüüd pida siwad üksteisest palju lugu. Nemed jutustasiwad sellest, kuida maaila nüüdsel ajal uhke olla ja kuida igaiüks iseenesest palju lugu pidada.

Korraga walati palju rohkem wett rennisse, nõnda et üle renni ääregi wälja woolas. Suur wee wool wiis pudeli tüki ühes ära; kotinõel jäi üksi päinis. „Tuba tema sai edasi!“ ütles nõel: „Alga mina, mina jään istuma, sest mina olen hästi peenike; waat' kus au ja see on tore!“

g) K o t i n õ e l a m õ t t e d.

Kotinõel istus toredaste suurtes ja sügawas mõtetes: „Ma olen nii peenike, et tõeste wõib arwata, et ma ühest päikese kiirest olen jündinud! Sagedaste tulebki ette, just kui otjiks

päitese tiired mind wee alt taga. Ah! ma olen nii peenike, et ka mu ema mind wee alt enam üles ei leia. Rahju, et mu wana film katki läks, ma usun, et ma weel nutaksin. Aga ei, seda ma küll ei teeks. Nutta, see ei ole mitte peenike, see ei kõlba mitte!"

h) Seitud.

Ühel päewal oliwad kaks uulitsa poisji renni ääres. Nad segasiwad ja soriswad renni läbi, leidsiwad wanu naelu, mõned nõöbid ja muid niisugusid asju. Ropp töö küll, aga noh, see tegi ju poistele lõbu.

"Mi, ai!" karjatas üks poiss, kes oma sõrme kotinõela otsa wajutas. "Küll on aga jõmpsitas!" "Mina ei ole kellegi jõmpsitas, mina olen peenike preili!" ütles kotinõel; aga seda ei kuulnud keegi. Kirjalakk oli pea ümberbert ära läinud, solgiwesi oli ta mustaks teinud, aga ta ise ustus, ta olla weel ilusam kui enne.

i) Saewa peal.

"Ennäe! Üks munakoore tuleb mööda wett alla," ütlesiwad poisjid. Nad torkasiwad kotinõela munakoore sisse kõwaste kinni ja lastsiwad wett minema.

"Mina ise must, ja seinad walged, oh kui fena see on!" ütles kotinõel. "Nüüd wõiks igauks mind waadata. See on meresõit! Kui ma aga mitte merehaigusesse ei jae. Ei, siis lähen kohe katki!" — Aga ta ei jäänud merehaigeks, ega läinud katki ka.

"Küll on terakkest kõht hea merehaiguse

wastu!" mõtles ta. „Peale selle ei wõi mitte unustada, et ma ikka enam olen kui inimene. Merehaigus on nüüd mööda! Mida peenem ollakse, seda enam võib ka ära kannatada.“

j) Wiimane wiletjus.

„Krõpsti!“ ütles munakoor, sest üks wanter läks temast üle.

„Oh ja taewas!“ filjatas kotinõel; „küll nüüd rõhub raskeste! rinnakondid ragisewad, nüüd ommeti jään merehaigeks! Nüüd lähen katti! jah, katti lähen!“

Aga ta ei läinud mitte katti, et küll wantri ratas just otsekohe temast üle läks. Ta jäi ratta roopa sisse pikali maha ja nõnda võib ta sinna jäädagi.

104. Tallekene.

Kord tallekene, kas ei olnud paha,
 Kas naljapärast selga hundi naha,
 Läks nõnda karja selka kõndima. —
 Wist pisut uhke oli ta.

Ta peale koerad kargasiwad
 Nad hundiks teda arwasiwad,
 Ja pidid suure wihaga
 Ta kohe lõhki kiskuma.

Nad oleksiwad tõeste ka teinud seda,
 Kui karjatsed ep oleks peastnud teda.

Ei koerad kurjal tujul naljata!

Tall waewaga küll lauta jõudis,
 Sest teha hädaste tal puhkust nõudis;

Kuid seal jäi haigeks, hakkas põdema,
 Ja põdes, oigas terve elua'a.

Ma julle, Annikene,
 Ja sinu sõpradele
 See jutu pühendan;
 Sa juba lapsena ta õpi hästi päha,

Kui mitte nüüd, siis pärast ja
 Võid temast tulu tabada.

„Banaija Krõilow.“

105. Rebane ja hunt.

I.

Rebasel oli kange nälg. Tema jooksis mööda teed ja wahtis kaele poole, kas ei saa kuski midagi näpata. Korraga näeb, mees lähed hobusega, külmestanud kalakoorem ree peal. „Küll oleks hea, wahest ka kõhutäis kalu süüa,“ mõtles rebane. Jooksis ette, wistas tee peale pikali maha, jalad sirged, jaba firewille . . . mis furnud, see furnud, muud midagi! Kalamees sõitis juurde, nägi rebast ja ütles: „Dubli krae saab naese kasuta peale.“ Wistas rebase sabapidi reffe, tõmbas rogusti weel üle ja läks hobuse kõrwal edasi. Rebane tegi augu reewarwade wahetele ja — kalu wälja loopima. Kalad läksiwad üksteise järele, kunni enam ühtegi koorma peale ei jäänud. Siis lipsas wader ise ka tasahiljufesti minema. Mees läks koju, waatab — ei kraed ega kalu kumbagi enam.

Rebane tassis kalad oma pesasse. Seal ta istus ja sõi. Hunt tuli juurde ja ütles: „Tere wader! Mis ja sööd seal?“ — „Kalafesi, wade-

rife," wastas rebane. — „Anna mulle ka ehk kas wõi üksainufenegi." — „Noh, kuda siis?

aja aga fina suu laiaki! Näed, kui osaw ise: las' mina püüan, tema siis aga sööb," wastas rebane. — „Anna siis üks kalapeafenegi mulle!" —

„Mitte sabafestki ei anna sulle! Püüa ise ja söö siis, et wats rebeneb!" —

„Õpeta kuda fina neid püüdsid?" — „Ole hea,

otši, kus jõe peal jää sees auf on, pista saba sinna sisse, istu ja üttele: kalad tulge minu juurde, suured ja weiksed! — küll siis kalad tulewad."

otši, kus jõe peal jää sees auf on, pista saba sinna sisse, istu ja üttele: kalad tulge minu juurde, suured ja weiksed! — küll siis kalad tulewad."

II.

Hunt otšis augu üles, pistis saba wette, istus ja urises: „Kalad tulge minu juurde, suured ja ifka suured." Rebane tuli ka sinna, jooksis ümberringi ja pomises: „Külmeta, külmeta, hundi saba." Hunt aga istub ifka augu peal ja kordab oma sõnu, rebane jälle omasid.

„Kulla waderite, kas ei ole ju aeg wäljatõmata? küsis hunt. — „Ei weel, küll ma siis ütlen, kui paras aeg on," wastas rebane. Jällegi hunt istub ja kordab oma sõnu ja rebane omasid. Rebane nägi, ee wee auf ju hästi külmestanud oli, ütles hundile: „Noh, waderite, tõmba nüüd wälja!" Hunt tõmbab, tõmbab — saba ei tule wälja. — „Näe, kui ahne ja

oled!" haugutas rebane. „Eks ma kästinud ütelda! suured ja weikesed, — jina kordasid ikka: suured ja suured. Noh, nüüd ei jaksja wälja tõmmata. Dota natuke, ma lähen kutsun külast abi.“ Ta jooksis külasse, kisas afna taga: „Tulge jõeale, andke hundile walu. Sunt on jõe külge kinni külmetanud!“ Mehed jooksiwad kirweste ja hartidega. Sunt nägi hädaohu ligidal, tõmbas kõigest jõuust, kiskus saba ära ja pistis putkama ilma sabata, kuida aga jalad wõtsiwad. Waderikene kisendab taga järele: „Tule tagasi! tule tagasi, wa' wader! Kalakesed unustasid maha!“

106. P ä h k e l.

Kaks poissi, August ja Theodor, leidsiwad sarapuu põõsa alt pähkli. Nemad hakkasiwad isekeskis riidlema. August ütles: „Pähkel on minu, sellepärast, et ma teda enne nägin.“

Theodor kisendas: „Ei, mina wõtsin ta maast ära, sellepärast on ta minu.“

Naabri sulane, Jaan, kuulis nende riidu. Ta ütles: „Ärge riielge! Mina seletan teie asja ära.“ Ta wõttis pähkli, hammustas pooleks ja ütles: „See pool koort saab Augustile, sest et ta pähkli enne nägi, teine pool aga Theodorile, et ta maast ära wõttis, aga tuum saab mulle, et teid ära lepitan.“ Ta pistis tuuma suhu, sõi ära ja läks oma teed.

Riidlemisest ei tule muud kui kahju.

107. Kurb lugu.

Mitu tahab sepaks saada, haamer raste taguda;
 Korstnapühkjaks tahab saada, töb on must ja kõlbmata;
 Mitu tahab luksussepaks, süed liiga palawad;
 Mitu tahab kingisepaks, tallanahad tugewad;
 Mitu tahab mäemeheks, küürutada paha;
 Hakkab waewalt ühe töbga, jätab warssi maha.

Mitu, Mitu mõtle ja,
 Mis just peab tulema!

Mitu tahab möldriks saada, kottid rasked punnida;
 Mitu tahab kangruks saada, lõngad kurjad katkema;
 Mitu tahab rätsepp olla, walufaste torkab nõel;
 Mitu tahab tisler olla, meister ise wäga hõel;
 Raamatuid ta hakkab kõtma, klištri hais on paha;
 Hakkab waewalt peale töbga, jätab jälle maha.

Mitu mõtle, mõtle ja,
 Mis just peab tulema!

Mitu palju peale hakkab, walmis ei saa midagi;
 Noorus' põli mööda jõuab, käed nõrgad koguni.
 Mitust juba Mihtel saanud, aga ta on rumal mees;
 Igapäew ta kerjab, palub, kaebab süda nuffer sees:
 „Oh ma rumal! Noores põlmes olin laisk ja paha,
 Kõik, mis iial ette wõtsin, jättsin jälle maha.

Kahju, nüüd wast mõtlen ma,
 Minust midagi ei saa!“

S. G.

108. Kes õpib see oskab.

Jakob tuli koolist koju ja pidi ühe salmi-
 fese pähe õppima. Aga sõber, Mihtel, tutsus
 ta wälja mängima. Jakob pistis raamatu
 tasku ja hakkas õue peal mängima; aga salmi-

tene ei hakanud pähe. Pime tuli kätte, Jakob läks koju, sõi oma õhtufese ära ja wiskas woodisse pikali. Ta wöttis ka oma raamatu ühes ja pani ta oma pea alla: aga tee mis tahad, salmikene ei jäänud ta pähe. Teisel hommikul tõusis ta kella 8 ajal ülesse, raamat oli kõweraks ja kaardu wajunud, aga salmikene polnud ikka weel peas. Jakob läks kooli, ja muidugi ei ostanud ta oma salmikest ära lugeda. Müüd oli tal häbi teiste ees. Ta punastas ära ja ei julgenud filmigi üles tõsta.

Kes midagi ei õpi, see midagi ei mõista;
 Kes midagi ei mõista, jell' midagi ei anta;
 Kell' midagi ei anta, jell' midagi ei ole;
 Kell' midagi ei ole, see midagi ei wõi;
 Kes midagi ei wõi, on — ei midagi.

109. Hallikas.

Palaw heina aeg oli käes. Weike Willem läks heinamaale heinalisi waatama. Tema ihu oli higinine palawa pärast ja jänu oli suur. Willem teadis, et seal ligi hallikas oli. Ta läks hallikale ja waatab: selge, puhas hõbeda karwaline wesi nõriseb kalju prao wahelt wälja. Willemil ei tulnud meelegi, mis isa oli ütelnud, et sooja tehaga ei tahi külma wett jua. Ta sõi kohe jääkülma wett jänu otsa ja langes fennasamasse poolminestanud maha. Tüki aja järele toibus ta jälle ja wõis hädawaewalt koju minna. Ta jäi raske palawiku haigusesse. Oma haigewoodi peal õhtas ta: „Oh kes oleks

wõinud seda uskuda, et see hallikas nii fange kühwt on!" Aga Willemi isa ütles: „Hallikas ei ole süüdlane sinu haiguse pärast, waid sina ise; sest sina olid hooletu ja ettewaatamata oma terwise pärast.“

110. Poiss ja lind.

J. Liw.

Mu linnute, miks tegid metsa pesa
Ja ise laulad ilma mureta?
Eks parem ole metsäärne kesa,
Kus keegi sind ei tule segama.

Siig kõitum metsas on su pesa ase:
Mees tõttas sinna tööle kirwega;
Wõib olla, ehk ta raiub selle kase
Kus ehitasid pesa kartmata.

„Oh poisike! See hoiatus ei maksa,
„Ma elan metsas üsna mureta;
„Ei loodud teelt mind keegi pöörda jaks,
„Kus algusest mind pandud elama.

„Eks mali saatus asu kõigis paigas,
 „Kes tohib seda karta iganes?
 „Su wanast ajast firmes raiudes laikus,
 „Kuid linnud laulwad ikka metsades.“

III. Sinine aas.

Jutustajad on:

1. Tsa (T.) ja tema lapsed
2. Eduard (Ed.)
3. Anna (A.)
4. Liisa (L.)
5. Hans (H.).

I.

Hans. Tsa, räägi meile jälle ilusat juttu!
 Tsa. Ma tean ühe suure sinise aasa.

Eduard. Tsa, see on wist naljajutt; siniseid aasaid ei ole olemaski, sest aasad on ikka haljad ja rohelisted, aga mitte sinised.

T. See aas, millest mina räägin, näitab täieste sinine olevat, ja ta on suurem kui kõik teised aasad maailmas.

Liisa. Kas mina olen seda aasa millalgi näinud?

J. Sina ja kõik olete seda näinud ja võite igapäev jälle näha. Selle aasa peal ei kasva küll midagi, siiski käivad seal peal ilmarvamata hulk lambaid karjas. Mõned lambad on suuremad ja mõned vähemad.

H. Kui selle aasa peal rohutu ei kasva, kus siis lambad süüa saavad? Ega nad ometigi nälga või surra?

J. Minu lambad ja talled ei tunne nälga, ega taha ka süüa.

Ed. See on üks mõistatus; elusad lambad need küll ei ole, sest elusad tahavad süüa ja juua, ehk muidu surevad nad nälga.

J. Elusad on mu lambad küll; nemad elavad juba rohkem kui tuhat aastat, aga nad on ikka ühesugused nagu ennegi, ehk nemad küll ei tunne nälga ega janu.

Anna. Sinu lambad olla rohkem kui tuhat aastat vanad; see on ometigi ime, sest kooliõpetaja ütles minewal nädalal, ei lammaste kõige suurem vanadus olla 14 aastat.

J. Armas laps, nagu ma ütlesin, nõnda see ka on; aga mu lambad on ka ilusad. Nad hiilgavad ja on nii ilusad, et seal — seal — noh, kus maal need paremad lambad nüüd olivadki?

Ed. Hispanias, Hispanias! Ennä, isa, eks mul olnud meeles?

J. No jah, Hispania lambad, ei ole kogu nende nii ilusad, sest kõigil minu lammastel

on kuldsed kuued seljas. (Lapsed waatawad imestades üksteise otsa, plahwatawad aga äkitsejelt kõwaste naerma.)

A. ja Ed. (umbusaldawalt). Ei, niisuguseid lambaid pole olemaski, kellel kuldsed kuued on!

L. Lambad ei jätsagi nii rasket kuube kanda. Sina, isa, tahad aga näha, kas meie usume.

J. See on ikka tõsi, lapsed; nende willad hiilgawad küll just kulla karwa ja särawad heledaste. Teie olete isegi mitu korda nende pärast rõõmu tunnud.

II.

Ed. Aga isa, kas nad kõige päewa alati karjas on? Kas nad wahest ka kiskendawad?

J. Nemad on küll kõige päewa karjas, aga neid alati ei nähta. Nende kisa ei ole ma ka weel kuulnud.

A. Aga kui hunt kallale tuleb, küll nad siis ometigi kiskendawad ja pistawad jooksku?

J. Selle karjamaale ei saa hunt ialgi tulla, ja nendel on ka üks karjane, kes nende üle walwab.

H. Üks karjane! Üksainus karjane? Kas tema üksi wõib nii palju lambaid ära hoida? Mida moodi see karjane siis on?

J. Tema on ilus, helewalgel riie seljas, mis läigib nagu hõbe ja ialgi ei saa mustaks. Ja ehk ta küll palju rohkem, kui tuhat aastat juba karjas käib, siiski ei ole ta weel ialgi tuffuma jäänud ega riideid seljast ära wõtnud. Tema on alati uneta ja ärkweel, ja riided on ka alati puhtad ja walged.

Ed. Mina jest küll ei wõi aru saada; see wõib küll mõni narrifene olla; wõib ehk mõni jalutu wõi pime olla, nagu wana sauna Tobias, kes küll kõigest 80 aastat wana on.

J. Ta ei ole jalutu ega pime; ta kõnnib oma karja seas ümber ja näeb selgeste.

U. Aga isa, eks ta wahest ikka ka maga; fina aga muidu ütled, et ta ialgi ei magawat, et siis ka meie lana ei magaks. Ja mis tal wiga ongi magada: hunt karja ei tule, ja eks tal ole koerad, kes karja kaitsewad?

J. Koerad? — Koeri tall küll ei ole, ega ole neid ka tarwis.

L. Muidugi on tal wist oma wilepill ka; kas ta teda ka ilufaste mängib?

J. Wilepilli temal küll ei ole, aga üks ilus hõbesarw. Sarw ei anna küll häält, ega tema teda ka puhuda ei wõi.

S. Nii lähed ikka imelikumaks. Karjatse lambad üle tuhat aastad wanad; sarw on ja puhuda ei wõi; ialgi ei maga, alati ärkwel; mine saa aru, mis see on!

III.

Ed. Kus maal siis see aasamaa on, mille peal need imeloomad karjas käiwad?

J. Ta ei ole kurgilgi maal, waid on ülewel kõrkide maade kohal.

U. Noh, isa! siis peab ta wist õhus olema, eks ole ülewel õhus?

J. Veel kõrgemal.

A. Aga kuda siis lambad sinna saavad?
Ega nad ometegi lennata ei või.

J. Küll võivad. Nemad jalutavad ikka üleval ja ei kuku mitte maha.

H. Noh, küll ma tahaksin neid kuldseid lambaid näha, kui nad lendavad!

J. Sa võid neid igal öösel näha saada. Shtul hakkavad nemad paistma, ja on kõige öö karjamal nähtaval.

Ed. Ah ja, nüüd tean küll, mis need kuldseid lambad on! Aga karjane, kes see on?

J. See on ka lammaste juures. Kui teie teda näha tahate, siis waadake aga aknast välja, ta paistab seal metsa kohal.

Kõik lapsed: Kuu, jah, kuu! Nüüd meie teame seda küll, ja tähed on lambad, ja sinine rohumaa on taevas. Küll ja, isa aga räägid mõistamisi, aga näe, ikka saime aru! — Aga veel üks jutt, see oli ilus, veel üks!

J. Homme, lapsed, homme räägin jälle. Täna ei tule mulle enam midagi meelde.

112. Lapse kätki laul.

Rahwa suust.

Maga lapsuke!

Sa taewa talleke!

Need tähed ka on tallek'sed

Ja kuu on nende karjane.

Maga lapsuke!

Maga lapsuke,

Sind hoidku Jeసుuke!

Ta sinu helde karjane

Ja sina tema talleke.

Maga lapsuke!

113. Hõiskel.

J. Tamm.

Siiri-lõõri lõpmata
 Heliseb mul ees,
 Üle aasa õitsewa,
 Sini õhu sees.

Sirin, särin siin ja seal,
 Hõiskel on kõik aas.
 Kari söömas aasa peal;
 Istun mättal maas.

Pajupilli mõtfin ma —
 Sing mul häält täis:
 „Tuudi=luudi=luudi=la“
 Lähijegi käis.

114. Õhtul.

Päike läheb looja. Pilved punawad tema ligidal. Sahe õht lehwib üle maa. Kaste langeb maha ja kosutab rohtu. Õht on karastaw ja lahe. Sääsed suruwad ja linnud pöösfastikus laulawad õhtulaulusid. Mesilased on oma tarudesse öömajale ruttanud. Karjane tuleb karjaga koju ja puhub pasunat. Töötegijad tulewad oma töö juurest ära, nemad tahawad süüa ja puhata. Armas perekonnas kõlab waike õhtulaul Jumalale kiituseks ja auuks. Pärast õhtupalwet heidab wäsinud töötegi hingama. Head lapsed soowiwad oma wane-matele „head ööd“ ja lähewad woodisse. Magus uni katab kõikide silmad kinni ja waike öö tuleb kätte.

115. Ôhtu laul.

W. Körber.

Wõta oma tiiva alla
 Mind, oh helde Jeesufe!
 Minu peale armust wala
 Oma waimu rohkeste.
 Ole Sina minuga,
 Kui ma heidan hingama.

116. Päikese tõusul.

Meid hommik armsast äratab,
 Kui päike loodust teretab,
 Siis paistab kuldse ilu sees
 Meil Jeesu heldus filma ees.

Kui walgust märkab waimu film
 Ja hingest lõppend pime ilm,
 Siis tõusku tänu taewasle,
 Loom jõudku Looja palwele!

117. Päikese kiired.

Päike oli üles tõusnud ja paistis selgeste. Ta saatis oma hiilgawad kiired maa peale, magajaid üles äratama. Üks kiir tuli lõokese juurde. See wurtsatas omast peast wälja, lendas kõrgele õhusse ja laulis: „Liiri, lõõrili lu, ilus on hommiku!“ Teine kiir tuli jänese juure ja äratas ta üles. Jänese ei hakkanud enam silmi õõruma, waid hüppas metsast wälja pehmet orast ja rammusat rohtu pruukostiks

otsima. Kolmas kiir tuli kanade talli. Kohe hüüdis kukk: „Kukeleegu!“ Kanad lendasiwad kaagutades pennilt maha, otsisiwad ôue peal oma toidust ja läksiwad pesadesse munele. Neljas kiir tuli tuikeste juurde. Need hüüdsiwad: „Kukedikuu, tehke kuuri uks lahti ju!“ Ja kui uks lahti tehti, lendasiwad nad kõik wurinal põllule ernid otsima. Wiies kiir tuli mesilase juurde; see tuli kohe wälja omast tarust, kuiwatas tiiwad ära ja lendas sumisedes ühest ôiest teise, mett otsima. Wiimaks tuli üks kiir ka laiskleja woodi juurde, teda üles äratama. Aga see ei tõusnud üles, waid pööras ennast teise külje peale ja norskas edasi, kuna teised kõik juba töös oliwad.

W a n a s ô n a: Uni ei anna uuta kuube, magamine maani särki.

118. Päike ja tuul.

Üksford päike ja tuul riidlesiwad isefestekes, kumb nendest wägewam olla. Tuul ütles: „Katsume proowi selle teekäija kallal, kes seal mööda teed läheb. Kes ta mantli seljast ära wõtab, see on wägewam.“ „Olgu peale nii,“ kostis päike. Silmapill hakkas tuul mantlit fiskuma ja raputama. Ka wihm ja rahesadu tuliwad temale appi. Waene teekäija õhtas ja ähtis küll, aga ta tõmbas oma mantli ikka kõwemine ja kõwemine enese ümber ja läks rutuga oma teed edasi. Tuul ei saanud mantlit mehe seljast ära.

Nüüd tuli ford päikese kätte. Ta saatis omad

soojendawad kiired armsalt ja waitfeli maha. Kõit loodus sai elawaks ja rõõmsaks ja õht läks soojaks. Teekäija pühkis higi otsa eest ja ei wõinud enam kauemine mantlit seljas kanda. Ta wõttis ta seljast ära ja hakkas ennast jahutama ühe suure kase wilus. Päike aga oli rõõmus, et wõit tema päralt jäi.

Wana sõna. Arm jõuab enam kui hirm.

119. Kõrts.

Wana lagund talumaja
Kukkus tuules külleli —
Loed need ei jõudnud teda
Hoida enam dieti.

Kukkudes weel kõrtsi peale
Wiskas waate wihase:
Ragu oleks tema olnud
Sellepärast süüdlane . . .

J. Tamm.

120. Lahja leem.

Wäike Mann istus laua juurde lõunale. Ta maitfes leent, pani lusika käest ära ja ütles: „See leem ei ole hea, mina teda küll ei taha!“ Ema kostis: „Praegu pole mul aega paremat leent teeta, küllap õhtuks saame parema.“

Pärast lõunat läks ema aeda kartulid noppima. Mann aitas ka kõrwal ja pani neid ka wahest kotti. Nõnda läks aeg õhtuni. Õhtul läksiwad koju. Ema pani leeme jälle lauale. Mann katsus teda ja ütles: „Waat' see on

palju parem leem, kui lõune ajal oli," ja hakkas kärveste sööma. Ema naeratas ja ütles: „See on just seesama leem, mida sa lõune ajal ei tahtnud; aga et sa õhtupoole lahtes õhus kiireste tööd tegid, sellepärast maitseb ta nüüd ka palju paremine.“

121. Linnu pesa.

Sutustajad: Hindrek ja Willem.

Hindrek (näitab ühe puu poole): Kas näed? Näed seal üleval?

Willem: Mis seal on?

Hindr. Kuldnokk läks oksa auku. Tõeste, tema pesa on seal üleval.

Will. Tubli, siis soovin sulle õnne ülesleidmiseks!

H. Ega sa küll ei usu, aga ma tahan selle leiduse kätte saada ja alles hoida.

W. Ära aga karu nahka nii vara ära müü! Aga mis me siis hakkame nende linnukestega tegema?

H. Mis hakkame tegema? Paneme nad puuri kinni.

W. Ja kas laseme seal nälgida?

H. Mikspärast? Eks me wõi neid oma afna kohta üles riputada, kus siis wanad neid söödavad ja kaswatawad.

W. Kas nad seda aga ka teewad?

H. Miks mitte? Puu on ka ju toa ligikal. — Eks see ole lõbus kuulda, kuida noored linnukesed firistawad ja plagistawad, ja kena waadata kuida nad suu laiali ajawad, kui wanad toitu toowad?

B. Ja see peab siis sulle löbu tegama?

H. Miks mitte?

B. Kas see ka hästi löbus oleks, kui meie, meie oleksime wangis kinni ja isa ja ema meile südame ahastuses läbi trellide leiba kätte annaksid?

H. Wõi meie siis linnud oleme.

B. Wähemast julga meil küll ei ole; aga kas ja ei mäleta jeda sõna: „Ära piina looma nalja pärast, sest ta tunneb valu nagu sinagi?“

H. Kas minagi neid siis piinata tahan, nõõri otsas kinni pidada või nälgida lasta?

B. Sa siis ei usugi, et juba wangipõli ja oma wanematest lahutamine neile suureks piinaks on. Kas sul ei olegi hale meel, kui wanemad ahastades puuri ümber lendavad ja poegi kutsuvad? Kui pojad haleda häälega neile vastu sirtsutavad! Kui truuid wanemad puuri külge kinni hakkavad, oma waesid lapsi jöödavad ja läbi trellide neid nagu musutavad? O wend! kas ja tõesti nii walju südamega oled?

H. Noh, taja ikka! taja! Kes siis niisuguse liigutawa hoiatamise vastu võib seista? Ei, jeda ei või. (Walju häälega): Ja teie, weikesed linnukesed, elage rahulikult ühes oma wanematega; ja kui te suureks kaswate, siis laulge meile üks laul puu otsast alla! — (Tasamine). Aga kas tead, wend Willem, kellele nad siis laulawad, kas mulle või sulle?

H. ja B. (mõlemad): Et ikka mulle!

122. Kasvatamise tabel ehk üks kord üks.

Selgetis õppida.

1 forð 1 on 1	1 × 4 = 4	1 × 7 = 7
2 × 1 = 2	2 × 4 = 8	2 × 7 = 14
3 × 1 = 3	3 × 4 = 12	3 × 7 = 21
4 × 1 = 4	4 × 4 = 16	4 × 7 = 28
5 × 1 = 5	5 × 4 = 20	5 × 7 = 35
6 × 1 = 6	6 × 4 = 24	6 × 7 = 42
7 × 1 = 7	7 × 4 = 28	7 × 7 = 49
8 × 1 = 8	8 × 4 = 32	8 × 7 = 56
9 × 1 = 9	9 × 4 = 36	9 × 7 = 63
10 × 1 = 10	10 × 4 = 40	10 × 7 = 70
1 × 2 = 2	1 × 5 = 5	1 × 8 = 8
2 × 2 = 4	2 × 5 = 10	2 × 8 = 16
3 × 2 = 6	3 × 5 = 15	3 × 8 = 24
4 × 2 = 8	4 × 5 = 20	4 × 8 = 32
5 × 2 = 10	5 × 5 = 25	5 × 8 = 40
6 × 2 = 12	6 × 5 = 30	6 × 8 = 48
7 × 2 = 14	7 × 5 = 35	7 × 8 = 56
8 × 2 = 16	8 × 5 = 40	8 × 8 = 64
9 × 2 = 18	9 × 5 = 45	9 × 8 = 72
10 × 2 = 20	10 × 5 = 50	10 × 8 = 80
1 × 3 = 3	1 × 6 = 6	1 × 9 = 9
2 × 3 = 6	2 × 6 = 12	2 × 9 = 18
3 × 3 = 9	3 × 6 = 18	3 × 9 = 27
4 × 3 = 12	4 × 6 = 24	4 × 9 = 36
5 × 3 = 15	5 × 6 = 30	5 × 9 = 45
6 × 3 = 18	6 × 6 = 36	6 × 9 = 54
7 × 3 = 21	7 × 6 = 42	7 × 9 = 63
8 × 3 = 24	8 × 6 = 48	8 × 9 = 72
9 × 3 = 27	9 × 6 = 54	9 × 9 = 81
10 × 3 = 30	10 × 6 = 60	10 × 9 = 90
1 × 10 = 10	4 × 10 = 40	7 × 10 = 70
2 × 10 = 20	5 × 10 = 50	8 × 10 = 80
3 × 10 = 30	6 × 10 = 60	9 × 10 = 90

$$10 \times 10 = 1000 \quad 10 \times 100 = 1000 \quad 1000 \times 1000 = 1000000$$

(miljon)

123. Poiss ja õis.

J. Liim.

P o i s s :

„Diekene õrnakene,
 Ilul õitsed oru sees;
 Kallis toidu kannikene,
 Miks sul filmad pisaras?“

Õ i s :

„Lapsukene, linnukene,
 Kõõmsalt seisad minu ees,
 Aga wahest noorukene
 Sinul ka on filmad wees.“

P o i s s :

„Diekene, puista alla
 Muru põue pisarad, —
 Nutt on libe südamele —
 Walust nemad tulewad.“

Õ i s :

„Pisaratest koit on mulle
 Kulbse pärja pununud;
 Et ma tõuswa päikesele
 Oleks wastu ehitud.“

Küüd ka sulle, poisikene,
 Pisarad on lustimäng:
 Kui kord oled inimene,
 Siis sul nuttes süda ränk.“

* * *

Poisike sai õie kõneist
 Sügawasti liigutud,
 Kummardas ta ette kurwalt,
 Andis tale hellast suud.

124. Wallatu karjapoiss.

Üks karjapoiss tahtis alati linnupesti läbi
 jorida. Isa ja ema tõrelesiwad teda mitu korda
 selle pärast, aga poiss ei hoolinud sest midagi.
 Ükskord oli ta karjaga jõe ääres. Seal lenda-
 siwad kallas-pääsukesed oma pesa aukudest sisse
 ja wälja. „Dot, oot ma katsun ka, mis nende
 pesades õige on,“ mõtles poiss. Ta ronis
 ka kaldale nende kallale, pistis käe ühte ja
 teisi pesasse. Aga pesad oliwad kõik sügawal
 ja käsi ei ulatanud ei poegade ega munade ligi.

Ta katsus weel üht pesa. „Ennäe, eks ole
 pojad käes!“ hõiskas poiss: „Tulge aga wälja!

Tunnustse teid küll alles ilma sulgedeta olema, aga kui lennata ei wõi, küllap wõite jões sellegi pärast natukene ujuda!" — Ta wõttis ka peo täie elukaid pesast wälja, aga — oh ja heldefene — kõik sifalikud! Poiss ehmatas nii ära, et jõkke kukkus ja pääses suure waewaga teisele poole kaldale.

Ehmatuse ja külma wee sees rabelemise pärast jäi ta haigeks ja põdes kodu mitu nädalat. Aga sest ajast ei punitunud ta ilmaski enam lindude peji.

125. Peeter I.

Peeter I. jättis üksford oma kaasas olijad lagenditu peale ja läks ise metsa kõndima. Ta käis senna ja tänna ja tuli wiimaks talumehe juurde, kes puid raius. Keiser ütles: „Tere ja Jumal appi! külamees.“

„Tere jumaleme, aita Jumal!“

„Wii mind lagedale wälja, külamees, ma ei osta teed!“

„Mis tarwis mina sind wiin? Sa leiad ju tee isegi üles. Mine otsekohe edasi, käänna paremale poole, siis pööra pahemale poole, kui tee wasta tuleb, siis pahemale poole, pärast jälle paremale poole,“ ütles mees.

„Mina ei saa sest aru,“ ütles Keiser, „wii fina mind wälja.“

„Jah härra, aga mul on kallis tööpäew.“

„Kallis tööpäew? Noh, ma maksan wälja.“

„Wot, kui wälja maksad, siis läheme.“

Nemad istusiwad talupoja wantrisse ja

õitfiwad minema. Tee peal hakkas Keiser mehelt küsima: kus ta käinud ja mida ta näinud?

Mees seletas ühte ja teist, kus ta ka käinud ja mis näinud.

„Agastas tsaari*) oled näinud ka?“ küsis Keiser.

„Ei ma tsaari weel ei ole näinud, aga küll tahaksin ma teda näha saada.“

„Siis waata, legendifulwõid teda näha saada.“

„Aga kuidas ma teda ära tunnen?“ küsis mees.

„Kui kõik teised kübarad ära wõtawad, siis waata, kellel kübar pähe jääb, see on tsaar.“

Nemad õitfiwad legendikule. Inimesed nägiwad keisrit tulema, kõik wõtfiwad kübarad ära ja hüüdsiwad: „hurraa!“

Mees wahtis ümberringi: kõigil kübarad ära, nendel kahkesti peas. Ta küsis: „Kes siis on tsaar?“

Peeter Aleksejewitsh wastas: „Kagu näha, üks meiteft peab tsaar olema.“

Talumeses jai oma kalli tööpäewa auufasti tasutud.

126. Waar ja moor.

Muinasjutt kalamehest ja kuldkalakehest.

I.

Muiste elas mere ääres,
 Mere ääres mätasonnis**)
 Waar oma wanamooriga
 Nastat kolm ju neljatkümnet.
 Waar käis merel kalu püüdmas,
 Moor see kedras kodu kedrust.

*) Bene rahwas nimetab oma Keisrit T s a a r. see on Ülem walitseja.

**) Waite jauna hurtsif, mätastega kaetud.

Baar lord heitis nooda wette,
 Noot kandis muda kaldale;
 Heitis nooda teise korra,
 Noot kandis rohtu kaldale;
 Heitis kolmandama korra,
 Noot kandis kala kaldale:
 Kala polnud päris kala,
 Oli aga kala kulbane.

Kala hakkas kõnelema,
 Palwe keeli pajatas;
 „Wanakene, waarikene,
 Lase mind tagasi meresse!
 Lunastuseks luban mina
 Sulle suure, suure maksu. . .
 Küsi mis ise ihaldad!“

Baar see kuulis, waar see kohtus,
 Kohtus ära kuulu üle —
 Asi on arusaamata.

Nastat kolm ju neljatkümmend
 Mees käib merel kalu püüdmas,
 Sialgi ei aga kuulnud,
 Et ka kala kõneleks.

Tema lastis kala lahti,
 Kõhknult ise kõneles:
 „Sumal hoidtu! Kalafene,
 Mine aga jälle merde,

Ela seal ilma hirmuta!
 Ostuhinda ma ei ihka,
 Lunastust ei mingifugust.“

Waar tõttas kohe koduje,
 Moorile seal rääkis nõnda:
 „Täna sain ma kala kätte,
 Kätte kala, kes tuldane.
 Meie keeli rääkis kala,
 Palus ennast lahti lasta,
 Igatses merde elama;

Lubas ostuhinnaks mulle
 Mis aga iganes ihaldan.
 Ostuhinda kalalt aga
 Ma ei julgenud küsida,
 Lasksin kala muidu lahti
 Mere wilusse maksuta."

Wanamoor waariga mürama,
 Kurjal häälel kaagutama:
 "Oh sa tola, päris tola!
 Ei mõistnud maksu mõelda,
 Künakesiti kalalt nõuda;
 Näed, meil küna on fattine!"

II.

Waar läks kohe mere äärde. . .
 Meri wirwendas weidike.
 Waar hakkas kala lutsuma.
 Kala tuli kalda ligi,
 Küsis: „Mis waja on, wanamees?“
 Waar see kummardas ja kostis,
 Paluwalt nõnda pajatas:
 „Kalafene, kullafene!
 Wanamoor ei anna rahu,
 Hingerahu enam mulle.
 Terwet küna tema tahab,
 Wana küna meil fattine.“

Kala waarile seal wastab:
 „Mine koju, pole wiga,
 Uue küna küll annan ma.“

Waar tõttas kohe koduje.
 Mis ta leidis kodusfagi?
 Uus oli küna uffe kõrwal,
 Seda leidis ta kodusfa.

Wanamoor waariga mürama,
 Kurjal häälel kaagutama:
 „Oh sa tola, päris tola!
 Palus, tola, palja küna —

Püinas kas küllalt on warandust?
 Kasi, tola, kala juurde,
 Kummarda maani kala ees!
 Palu temalt parem maja,
 Onnis ei enam wõi elada!

III.

Waar läks kohe mere äärde,
 Meri laenetas fergeste. . .

Waar hakkas kala kutsuma.
 Kala tuli kalda ligi,
 Küsis: „Mis maja on, wanamees?“

Waar see kummardas ja kostis,
 Paluwalt nõnda pajatas:
 „Kalatene, kullatene!
 Wanamoor ei anna rahu,
 Singe rahu enam mulle:
 Maja ta palub, pöörane!“

Kala seal wastab waarile:
 „Mine koju, pole wiga,
 Maja küll annan ma!“

Waar tõttas kohe koduje.
 Mis tema leidis kodusjagi?
 Dnnist pole jälge järel,
 Pole jälge pisematti;
 Ges aga seisab ilus maja,

Korsten walge, telliskiwist,
 Wärawad tamme laudadest.
 Wana moor see wahib afnast,
 Waarile wastu kisendab:
 „Dh sina tola, päris tola,
 Palus, tola, talumaja!
 Paremat polnud tal paluda!
 Kasi, tola, kala juurde,
 Terwita kala targaste:
 Ma ei taluajeks taha;
 Mõisnitu emandaks ihaldan.“

IV.

Waar läks kohe mere äärde,
 Meri liikus ja mühises. . .
 Waar hakkas kala kutsuma.

Kala tuli kalda juurde,
 Küsis: „Mis waja on, wanamees?“
 Waar see kummardas ja wastas,
 Paluwalt nõnda pajatas:

„Wanamoor ei anna rahu,
 Singe rahu ilka mulle,
 Ta ei taha talunaejeks —
 Mõisnitu emandaks ihaldab.“
 Waarile seal wastas kala:
 „Mine koju, pole wiga,
 Sellegi soowi küll täidan ma!“

Waar tõttas kohe koduje.
 Mis tema nägi kodusfagi?
 Ges tal seisab uhke mõisa

Endise talu asemel . . .
 Wanamoor wahib trepi peal,
 Seljas on tal kallis kasut,
 Tanu siidine peasfa,
 Pärli helmed ümber kaela,
 Kuldsed sõrmused käesfa,
 Punased saapad jalasfa,
 Tema ees aga hoolsad orjad;
 Põlwili prouat paluwad;
 Tema neid peksab ja karwustab.

Waar ütles wanamoorige;
 „Tere, tere, mõisa emand!
 Kas on sinu hing nüüd rahul?“

Wihaselt käratas wanamoorige;
 Talli juurde tallitama
 Saatis ta waari sedamaid.

V.

Tõttas nädal, tõttas teine,
 Wanamoorige hakkas hullama,
 Nutjus waari, käskis nõnda:
 „Mine ja lohe mere äärde,
 Terwita kala targaste:
 Emand ma ei taha olla,
 Kuninga prouaks ihaldan!“

Waar see kohkus, wastu kostis:
 „Wanamoorige, kas hulluks lähed?
 Sul pole asjus õiget aru,
 Pole sul kõnnakut ei kõnet,
 Kaeruks saad kõigele riigile!“

Wanamoorige sai väga kurjaks,
 Waarile lõi wastu nägu:
 „Wanamees, kas sa waielda
 Mõtled mõisa emandaga!
 Kasi lohe mere äärde,
 Wõi lasen wiia sind wägise!“
 Waar läks lohe mere äärde;

Meri laenetel mustendas . . .
 Waar hakkas kala kutsuma . . .
 Kala tuli, kala küfis,
 Kala tuli, kalda äärde,
 Küfis: „Mis waja on, wanamees?“

Waar see kummardas ja wastas,
 Baluwalt nõnda pajatas:
 „Kalafene, kullafene!
 Wanamoor on jälle mätsul,
 Emand ei ta olla taha,
 Kuninga prouaks ihaldab!“
 Waarile seal wastas kala:
 „Mine koju, pole wiga,
 Täide saab tema tahtmine!“

VI.

Waar tõttas kohe koduje.
 Mis ta nägi kodusfagi?
 Kõrged kuninglikud kojad
 Paistawad filma särawalt
 Endise mõisa asemel.
 Wanamoor see istub kijas
 Laialise laua taga,
 Istub kuninga proua,
 Suured härrad sundimata
 Teda hooljaste teeniwad,
 Wanamoor joob kallist wiina,
 Brääninguid peale hammustab.
 Umberringi tal seisawad
 Baljud kuninglikud wahid,
 Kirwed neil õladel kiirgawad.

Waar see nägi, kohtus wäga,
 Kummardas maani naese ees,
 Sõnus ise seda wiifi:
 „Tere, kõrge kuningana!
 Kas on nüüd sul süda rahul?“

Wanamoor ei wästanudki,
 Andis kästu käredate;
 Waari sealt wälja ajada,
 Tõrjuda ära kus seda ja teist.

Kokku jooksiwad siis härrad
 Waari sealt wälja ajama,
 Lükka siwad läwe ette,
 Kõmmu kullasse andsiwad;

Wahid aga läwe kõrwal
 Kurjalt kirmestega teda
 Tahksiwad tükkidets taguda.

Rahwas waari hirmitama:
 „Paras sulle, päris paras!
 Olgu sulle õpetusets:
 Ära istu mõera reffe!”

VII.

Läheb nädal, lähneb teine,
 Wanamoor jällegi jändama,
 Uueste ja hullemine . . .
 Saadab teendri mehe järgi;
 Teendrid ta üles otsivad
 Toovad walitseja ette.
 Wanamoor räägib waarile:
 „Mine lohe mere äärde,
 Terwita kala targaste:
 Ei ma taha enam olla
 Kuninga proua kauemalt;
 Tahan mere walitsejaks
 Kuldsse kala käsuandjaks
 Okeanisse*) asuda.“
 Waar ei julgend wastu panna,
 Sõnakesiti selka öelda,
 Merele sammub ta sedamaid . . .

Meri mühab, meri hulub,
 Saened wihajelt lafsuwad . . .
 Waar hakkab kala kutsuma.
 Kala tuli kalda ligi,
 Küsis: „Mis waja on, wanamees?“

Waar see kummardab ja kostab,
 Palwe keelel nii pajatab:
 „Kalatene, kullatene!
 Mis pean naesega tegema?
 Ei ta enam taha olla
 Kuninga proua kauemalt;
 Tahab mere walitsejaks,
 Tahab sinu käsuandjaks
 Okeanisse asuda.“

Kala ei kostnud sõnagi,

*) Maailma juur meri nimetatakse Okeaniks.

Virutas vastu wett sabaga,
Mere hauda ära kadus . . .

Waar weel kaua ootas wastust,
Wastust ei tulnud wähemat,
Waar läts kohkunult koduje.

Mis ta leidis kodusjagi?
Mätasonn on mere ääres,
Wanamoor istub läwe peal:
Katkine kiina on tema ees.

A. Buschkin'i järelle J. T a m m.

127. Unenägijad.

Hispaniamaa kuningas, Karl V., oli üksford ja hi peal. Tema jäi oma seltsimeestest lahku, juhtus ühe puuraiuja hurtsiku juurde ja mõtles siin natukene puhata. Seltsimehed

otššiwad ja ootasiwad, et kuningas sarwe puhuks ja nemad siis ruttu tema juurde wõiks minna. Kuningas astus hurtsiku sisse ja nägi neli inimest õlgede peal pikali maas olewat. Need oliwad rööwliid.

Kuningas küsis juua. Kui ta waewalt ühe klaasi wett sai ära joonud, tuli üks rööwel tema juurde ja ütles: „Ma nägin praegu unes, et Teie mantel on mulle paras“ — ja wöttis kuninga mantli ära. Selle peale tuli teine rööwel ja ütles: „Ma nägin unes, et Teie kumb mulle hästi passib,“ — ja wöttis nende sõnadega kuninga kuu ära. Kolmas rööwel wöttis nõndasammuti tema kübara. Aga neljas tahtis tema jahisarwe ära wõtta, mida Karl kuldse ketiga oma kaelas kandis. — „Luba mulle et ma enne näitan, kuda seda sarwe tuleb pruukida,“ ütles Karl, „aga siis wõta pealegi omale.“

Ta pistis sarwe otša hurtsiku atnast wälja ja puhus kõigest jõuust, nõnda et mets kõlas.

Selsamal filmapilgul jookšiwad kuninga seltsimehed kõigilt poolt kokku. Oh, kuda nüüd rööwliid äraehmatasiwad, sest nad tundšiwad, et suur küttide hulk neid ümber piiras. See hoop tuli neile äkitselt ja üsna ilma ootamata.

— Kuningas aga ütles: „Need inimesed nägiwad unes kõiť seda, mis nad ise soowišiwad, nüüd on ford minu käes und näha. Ma nägin unes, et need neli kurjategijad kõiť wõllas rippušiwad ja käšin teid, et mu unenõgu selle hurtsiku ukse ees filmapilł saats täidetud.“ Nõnda sündis ka.

128. P u n i k.

J. T a m m.

Kord Päitfik puskis Punitut,
 Kes teab, mis tulu sellest saada ihtas?
 Võib olla et ta Punitut wast wihtas,
 Wõi waigistas eht muidu südant wõimikut.

Ta oli Punitust ju kõwem palju.
 Ja kus on teine nõdrem ees,
 Seal iga fergatski on mees!

Mis tegi aga Punit? — Hoobi sai ta walju,
 See oli tarwis kätte tasuda;
 Kuib kudäs õiendada kangemaga;
 Ei wõi ju wastu hakata!

Ta waatab ümber: ees tal Kirjak waga . . .
 See oli nõdrem temast — seba teadis ta —
 Ja selle kallale siis tormas tuhina.

* * *

Ma ütlen lihts weel:
 Nii pole üksi aasal karja hulgas lugu, —
 Kus trooni peal on tõpra meel, —
 Waid juhtub sealgi nii, kus inimeste fugu:
 Et see, kes jõukam, rufub kehwmemat,
 Ja kehwm — jälle kehwmemat.

129. K i r i k.

Kirik on Jumala koda. Jeesus ütles: „Ma pean
 ses kojas olema, mis mu Isa päralt on.“ Kirik
 näitab oma kõrge torniga, nagu sõrmega, üles

taewa poole. See paistab kaugele mitme wers-
ta taha ära. Kirik on ilusa koha peal ja hoo-
pis teist wiisi ehitatud kui teised majad. Tema
on kogudusele jumalateenistuse paigaks. Kiri-
kusse wõiwad kokku koguda wanad ja noored,
rikkad ja waesed, terwed ja haiged, tutwad ja
wõerad. Nemad on seal kõik ühesugused Jumala
ees. Tornist on kella helin kuulda; see kutsub
inimesi kokku Jumala sõna kuulma, laulma ja
paluma.

Kui armsad on sinu hooned, oh wägede Jehowa!

130. Kiriku waremed.

Üksi muistne kirik seisab	Kui palwe kella kõla
Mäe künkal, metsa sees :	Meid hüüab õhtule,
Mind rõõm ja walu täidab,	Siis nagu kuulduks jala
Ta peale waadates.	Ka sealt üks kellute.

Ta müür, mis lagund, paljas	See helin ime wäega
On muistne mälestus,	Wiib waimu walwele ;
Kuid ehapunast seljas	Kii kirik püha mäega
On kuub tal kuldne, uus.	Sääb paigaks palwele.

J. G.

131. Riisi puder.

Ükskord oli üks weikeses linnas üks waene
tütarlaps. Ta oli waga ja hea südamega. Tema
elas oma kasuema juures. See ei tahtnud temale
süüa anda. Kord läks tütarlaps metsa kõndima. Üks
pääpikune wanamees tuli tema wastu ja küsis:

„Armas laps, miks sa nii mures kõnnid?“ Laps vastas: „Mu kõht on tühi, sest eila lõune aeg sain natukene süüa.“ Banamees kinkis lapsele weikese keedupotifese ja ütles: „Mine koju, ja kui sa selle potifesele ütled: „Keeda potifene!“ siis ta keedab sulle hästi head ja magusat riisi pudru. Kui aga juba küllalt arwad olema, siis ütle: „Potifene seis!“ siis jätab ta keetmise järele. Tütarlaps mõttis potifese tänuga vastu ja wiis koju. Tema keetis nüüd nii tihti kui aga tahtis magusat putru ja söiwad ühes oma kasuemaga.

Ühel päewal läks tütarlaps kodunt ära. Kasuema ütles potile: „Keeda potifene!“ Potifene kohe keetis ja kasuema söi kõhu täis. Potifene keetis ikka edasi. Kasuema tahtis küll keelda, aga ei teadnud keelamise sõna. Juba puder ajas üle poti ääre wälja, aga ta keetis ikka edasi. Kõõk ja elumaja saiwad pudru täis. Juba linna uulits ja teised majad ka kõik pudru sees, nagu tahaks potifene kõik ilma pudruga täita. Häda oli kõige suurem ja keegi ei teadnud abi teha. Wiimaks, kui weel üks ainus maja järel oli, tuli laps koju ja ütles: „Potifene seis!“ Kohe jäi pudru keetmine järele. Kes nüüd linna tagasi tahtis minna, see pidi esite pudru eest ära sööma.

132. Laisa unenägu.

Kõik laisad kiidawad seda maad
 Kus poleks tarwis teha tööd;
 Kus elada saaks hooleta
 Ja süüa ilma waewata.

Kord laisk üht' riiki unes nägi,
 Kel piiriks — riisi-pudru mägi,
 Lai wersta neli, wiis wõi kuus
 Ja igal päewal wärske uus;
 Kes sellest tahtis üle minna,
 See söögu rada läbi sinna.

Noh, kuidas oli lugu seal?
 Kõik aiateibad olid worstid,
 Ja sukrust wärawad ja postid,
 Wõist ehitatud hoone seinad
 Ja kärjemeest kõik ahjud, korstnad.
 Kõik katusedki — sukru koogid
 Ja präänikutest ukсед, luugid;
 Ei leitud midagi seal puust,
 Põld, kiwidki just selge juust.

Kus lõppes ära pudru mägi,
 Sealt woolas wälja piima jõgi,
 Jõe kaldal seisid saiapuud
 Täis kakukesti, — mis ju suud
 Wett jooksmas teeb, — need kukkusid
 Puust jõkke nii kui plupsusid.
 Siis tuli kokku rahwa rüdi
 Kõik sööma saia, piima pudi.

Ka jooksid küla tänawal
 Sead, walmis küpsed, padinal,
 Puss nuga juba selja sees,
 Et leigata wõib igamees.
 Kes esmalt sai, see wõttis sealt,
 Kus parem koht on — selja pealt;
 Nüüd pistis wäitsa uuest hästi

Sea peki sisse jälle püsti
 Ja siga jooksis rutuga
 Teist laiska üles otsima.

Rahwa suust.

153. W e s i .

Wesi woolab ikka kõrgemast kohast mada-
 lamale. Kõige kõrgemad kohad on mäed, aga
 kõige madalamad on mered. Mägedes ja ka
 soodes on hallikad, kust wesi wälja nõrises
 ojadesse. Kui palju ojasid endid ühendawad,
 siis saawad nad üheks jõeks, mis ikka mere
 poole edasi woolab ja suuremaks kaswab. Nagu
 lapsed ema sülle jooksewad, nõnda woolawad
 jõed meresse. See on j^m maailma algusest nii
 olnud. Aga kas meri saab nii täis, et hakkab
 wett üleajama? Ei saa. — Kuhu siis merest
 wesi jääb? Päikese soojuse ja tuule läbi aurab
 wesi ülesse. Aurust saawad pilwed, mida tuul
 üle kõige maailma laiali ajab. Pilwetest sajab
 wesi maha ja kastab maad. Mere wesi on soo-
 lane ja tibe, aga jõgede ja järwede wesi on
 mage ja hea.

134. Hiire pojad.

Hiire emal oli kuus wesihalli poega. Ta tah-
 tis kodunt ära minna ja ütles oma lastele: „Lapsed,
 mina lähen nüüd wälja toitu otsima; ärge teie seni mitte
 toast wälja minge, ega ka kedagi wõerast sisse laske.“
 „Ei lähe, ei lähe, ema! Ei lasse ka kedagi sisse

tulla!" kinnitasivad lapsed. Wana hiir wöttis koti selga ja läks ära.

Hiire pojakesed rääkisivad weel mitu korda ema sõnu järele, lubasivad keeldu kuulda ja hakkasivad mängima.

Natukese aja pärast tuleb üks wõeras mees, wana kirju kass, hiire augu suhu, teretab lahkesti ülewalt alla ja küsib: „Lapsed, kas ema on kodus? Mul on hädalift asja toimetada; tulen linnast ja tahan täna jälle tagasi sõita.“

„Ei ole! Ema läks kodunt ära,“ wastasivad hiirekesed.

„Noh, tulge siis, lapsed, ise kambrist wälja, ma räägin teile oma asja ära ja lähen siis jälle minema. Aeg on kassin.“

„Ei me tohi kambrist ka wälja minna! Ema keelas ära,“ ütlesivad hiirepojad.

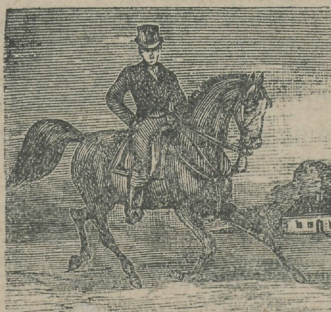
„Mis te siis kardate, mina olen ammuigi juba teie emaga tuttaw! Tõin teile ka tuttawa poolest weel küllakalku kaasa!“ Nende sõnadega wöttis kass suure tüki lehtawat pekki taskust wälja ja näitas seda hiirekesetele.

Küll oli peki hais weikestele meestele armas, aga siiski ei läinud keegi wõerast meest wastu wõtma. Wiimaks ütles kõige weiksem wend: „Olgu peale, wõeras onu on nii lahke ja jutukas, eks ma lähe kuulama, mis sõnumid ta emale toob.“ Teised ütlesivad küll: „Ära mine, ära mine!“ Aga kangekaelne poisike ei kuulanud jest midagi, waid läks kambrist wälja.

Kiipea kui ta aga wäljas oli — krapsti! rabas kass waeße mehe finni ja läsksti!

135. R ü ü t e l.

Üks rüütel — päris meie aja ratsamees —
 Jäi seisma Karja kõrtsi ukse ees,
 Sest puhkust oli tale mistist maja —
 Ja kõrts on päris puhkajate maja.
 Et hooletum mõiks olla, ruuna kinnitas
 Ta jamba külge — ise kõrtsi tõttas.

Kes teab, mis tegi seal, mis toimetas
 Kuid kui ta wälja tulles reisi ette wõttis,
 Siis kõituses ju jalgel täis
 Ja salasõnu ronis.
 Pea oli tal mist parajasti täis.

Ta peastis looma lahti, tale selga ronis
 Ja andis kannuksid. — Loom liikus, aga mees
 Kui jahukott, kui mätag kulkus seljast maha
 Ja pöörles pori sees.

Ta karjub ruunale: „Sa kõlwatu! ja lurjus!
 Sa pöörane eht arwad, et ma purjus!
 Ma näitan sulle, et sul isand ees!“
 Kii hüüdis ta ja ennast jalge peale ajas,

Piits keerles käes, loom ägas walu all:
 Hoop hoobi peale jadas selga tal, —
 Mets hoopidest ja wandest vastu kajas.

* * *

On inimesi — teadke lugejad —
 Kes ise a'awad omad asjad nurja,
 Siis jeda teiste teol's arwawad
 Ja, kui weel wõimad, makswad kätte kurja.

J. T a m m

136. Koer ja kass.

Kord koer ja kass hulgudes isanda ees
 Üksteise peale kaeblesid filma wees:
 „Koer, kuriloom, hammustas reied mul katti!“
 „Kass, waenlane, kriimustas mu filmad lõhki!“
 „Koer salaja kõõgis pani nahka lihatüki!“
 „Ja jahwris kass kooris ära piimapüti!“
 Kui peremees nägi, et kumbki ei lepi,
 Siis ligidalt nurgast ta wälja tõi kepi
 Ja ütles: „Nüüd waatke, see teil on paras,
 Sest nii hästi üks kui ka teine on waras!
 Te' peate õppima paremat elu,
 Kui mitte, siis annan teil' kepiga walu!“

J. E.

137. L o o d u s.

Mis on loodus? Kõik mis Jumal on loo-
 nud, taewas ja maa peal, nii hästi nähtawad
 kui nägemata asjad nimetatakse — looduseks.
 Nõnda siis: inimesed, kõikjused elajad ja

loomad, puud ja rohutaimed, mis maa seest üles kasvavad, kiivid, veeli, õht, päike, kuu ja tähed jne. seda kõik nimetatakse ühe sõnaga: **L o o d u s**. Kõik loodud asjad maa peal jagunewad kolme pea osasse ehk riiki. Loomad, mis maa peal ja wees elawad, nimetatakse **Glajariik**; puud, rohud, wiljad ja kõik, mis maa seest ülestaswawad, on **Taime-riik**; aga kiwid, muld, metallid, soolad j. m. on **Kiwi-riik**. Kõik need kolm looduse riiki jagunewad igauks jälle weikemateks jagudeks ja jaotesteks.

138. Õ p i !

Lapsuke, mu lapsuke,
 Salg sul jõuab all,
 Kõne suus sul, kallite,
 Silm sul selgival . . .

Astu, ole hoolikas :
 Wälja sinu wiin. . .
 Wägew Looja walmistas
 Kõik mis näed sa siin.

Õpi tema tööde seest
 Tema armu sa,
 Õpi tema armu eest
 Teda tänama!

J. T a m m.

139. Kes see oli?.

Mägin poisikese julge,
 Terwe, priske, punapalge,
 Pea tal ümmargune kui kuul;

Jalgupidi oksal tiigub,
 Kõrgel õhust kõvast' kõigub,
 Teda raputab kange tuul.

Poisil hirmu, kartust pole
 Kuffus siiski — küll on kole —
 Basta nina mul waljusti;
 Ei ma siiski teinud kära:
 Ma sõin poisi kohe ära,
 Naha ja kondidki koguni.

140. Põldlill näälikeste seas.

Alma tegi näälifestest lillekimbu ja pani ka mõned põldlilled nende sekka. Lillekimp seisis atna peal weeklaasi sees. Willem waatas teda sagedaste hea meelega. Ükskord wõttis ta ühe põldlille kimbust välja, nuusutas tema head lehtu ja küsis Almalt: „Ütle öde, kuidas see lihtne põldlilleke nüüd nii lehtawaks on jaanud?“ Alma kostis: „Põldlill oli lehtawate näälifeste seas ja nendest sai tema ka lehtawaks.“

Sellest õpime, et kes mõistlikkude inimestega sõbrustab, saab ise ka mõistlikuks, aga selle wastu: kes üleannetumatega ümber käib, saab ise ka üleannetumaks.

Wana sõna: Ütle mulle, kes su sõbrad on, siis ma ütlen sulle, kes ja ise oled.

141. Minu isa.

Minu isa rahwa k nnuust w sus
 Seal, kus kohad waesed, wilettad;
 Loodus ematuna t  b seal tasus,
 Rahwas rasket risti kandsiwad
 Rahulikult p lwest p lweste:
 Tema oli lihtne — Geftlane.

Waefeks lapsjeks, warjuta j i tema,
 Kehwusega w itles  ffinda;
 Ei ta  ppind k iirus kummardama,
 Aga wahwalt,  ige meelega
 T  s ja waewas ennast w sitas,
 Oma eluteed nii puhastas.

P randust ta mul ei walmistanud,
 Aga truult, kindlalt, julgesti
 T  ks mull' k it, mis ial tarwis annud;
 Karastas mu waimu rohkesti,
 Kii et lapsep lwe aastates
 Ma ei j anud araks puuduses.

Nastad l ffiwad, ta hauas magab,
 Mindki ootab haud niisamuti;
 L bi kahjude, mis elu jagab,
 Meie auu j i alles ometi.
 Jalgi ei halbilt taha ma
 Oma talusjugu laimata.

Schelleri j rele.

142. P llumees.

P llumees k ib adra taga, p  rab mulla pinda,
 S ida lahke, waim on waba, rahu t idab rinda.
 H isja! nii laulab ta ja rahu t idab rinda.

Põllumehel kindel käsi: Wistab seemne mulda,
Sealt ta töö ja higi läbi kaewab wälja kulda.
Hõisja! nii laulab ta ja kaewab wälja kulda.

Põllumees oma tööga toidab suured rahwaliigid,
Mulla pinnast üles tõstab wallad, linnad, riigid.
Hõisja! nii laulab ta, kõik wallad, linnad, riigid.

J. G.

143. Isamaa.

Kes oma isa ja ema auustab, see auustab
ja peab kalliks ka oma isamaad ja emakeelt.
Isamaal oleme meie ja meie wanemad sündi-
nud ja üles kaswanud; isamaast saame ikka
omale leiba ja katet. Isamaa on juba lapsepõl-
west meile tuttaw oma põldude, metsade ja

heinamaadega. Isamaal kuuleme meie emakeelt, mis palju ilusamalt meie kõrvu kostab, kui ükski teine keel. Emakeel on meile juba sest ajast armsaks saanud, kui ema meie kätki juures tiigulaulu laulis. Võeraid teeli õppida on kasulik ja hea, aga emakeelt kuuleme rõõmuga, sest ta soojendab ja sulatab südame. Isamaal on armas elada, isamaal tahame ka surra. Laulik E. Koidula ütleb omas laulus: „Su rüppe heidan unele, Mu püha isamaa! Su linnud und mul laulavad, Mu põrmust lilled õitsevad, Mu isamaa!“ — Meie Cesti isamaad kaitseb suur ja Wägew Weneriigi Keiser. Tema elab suures Peterburi linnas ja walitseb armulikult meie üle.

144. Mu isamaa mu õnn ja rõõm.

Mu isamaa mu õnn ja rõõm,
 Kui kaunis oled sa!
 Ei leia mina iial teal
 See suure laia ilma peal,
 Mis mul nii armas oleks ka,
 Kui sa, mu isamaa.

Sa oled mind ju sünnitanud
 Ja üles kaswatanud;
 Sind tänan mina alati
 Ja jään sull' truult surmani;
 Mul kõige armsam oled sa,
 Mu kallis isamaa!

Su üle Jumal walwagu,
 Mu kallis isamaa!
 Ta olgu sinu kaitseja
 Ja wõtku rohkest' õnnista,
 Mis iial ette wõtab sa,
 Mu kallis isamaa!

J. W. Jaansen.

145. Isamaa laul.

(Wiisil: Kulitse loidu tiiretel.)

Kus on kõige ilma peal
 Kusam kui isamaal?
 Kuule kuidas kostab weel
 Emakeel!
 Rahkelt hüüdwad laulu häälid,
 Kõlawad ka kandle keeled.
 Süda, rinnas rõõmusta,
 Kaswab, kosub kodumaa!

Jah, mu kallis isamaa,
 Sulle hüüan rõõmuga:
 Ditse õnnes iluga,
 Gestimaa!
 Waewa, walu tundsid ilmas
 Müüdkü piisarak sull filmas;
 Tänu taewa Isale,
 Päite paistab uueste!

146. Wanemuine.

Gestirahwa muinasjutt räägib, et enne wanast elanud Kaljuwallas üks halli juuksestega ja pika halli habemega taewalik wanamees. Tema nimi olnud Wanemuine. Aga tema süda olnud alati noor ja rõõmus. Poul ja kandlemäng olnud tema kõige armsam töö. Tema laulnud ja mänginud iseenelele ja taewa Sfale rõõmuks, ja õpetanud ka seda kõigile teistele. Tema läbi ollagi laul ja mäng maailma tulnud, sellepärast ütles wanarahwas, et Wanemuine olla laulujumal.

Ükskord kutsutud kõik loomad, kel elu ja hing sees, Taara tammikusse kokku laulu õppima. Pouljumal, Wanemuine, hakkas neid õpetama. Ta filitas oma juukses ja habeme filedaks, wöttis kandle kätte, kõhatas heale puhtaks ja hakkas laulma ning mängima. Kõik kuulasiwad tähelepanes ja laul tungis kõikide südamesse. Linnud, loomad, puud, tuul ja wesi, kõik õppisiwad siis omal kombel laulma. Kala waesefene pistnud küll ka silmad weest wälja, aga unustanud kõrwad wette; näinud küll Wanemuise juu liikumist, aga laulu ei kuulnud. Sellepärast liigutawad kalad praegugi küll suud, aga healt ei tee nemad mitte. Üksi inimene õppis kõige ilusamad healed, selle pärast on ka inimese laul kõige armsam ja tungib südame põhja. Poulit ütleb:

Ma laulan mättal, mäe peal
Ja õhtu hilja õues,
Ja Wanemuise kandle heal
See põksutab mul põues.

147. Jagamise tabel ehk üks ühe sees.

Selgetis õppida.

1 on	1 sees	1 forb	4 on	4 sees	1 forb	7 on	7 sees	1 forb
1	2	2	4	8	2	7	14	2
1	3	3	4	12	3	7	21	3
1	4	4	4	16	4	7	28	4
1	5	5	4	20	5	7	35	5
1	6	6	4	24	6	7	42	6
1	7	7	4	28	7	7	49	7
1	8	8	4	32	8	7	56	8
1	9	9	4	36	9	7	63	9
1	10	10	4	40	10	7	70	10
2	2	1	5	5	1	8	8	1
2	4	2	5	10	2	8	16	2
2	6	3	5	15	3	8	24	3
2	8	4	5	20	4	8	32	4
2	10	5	5	25	5	8	40	5
2	12	6	5	30	6	8	48	6
2	14	7	5	35	7	8	56	7
2	16	8	5	40	8	8	64	8
2	18	9	5	45	9	8	72	9
2	20	10	5	50	10	8	80	10
3	3	1	6	6	1	9	9	1
3	6	2	6	12	2	9	18	2
3	9	3	6	18	3	9	27	3
3	12	4	6	24	4	9	36	4
3	15	5	6	30	5	9	45	5
3	18	6	6	36	6	9	54	6
3	21	7	6	42	7	9	63	7
3	24	8	6	48	8	9	72	8
3	27	9	6	54	9	9	81	9
3	30	10	6	60	10	9	90	10
10	10	1	10	40	4	10	70	7
10	20	2	10	50	5	10	80	8
10	30	3	10	60	6	10	90	9
			10 on	100 sees	10 forb			

148. Mõistatus.

Isa võttis weikese Willemi süle ja ütles: „Willem, pane nüüd tähele, ma räägin sulle ühe ilusa mõistatuse. Katsu, kas sa saad temast jagu!“

„Noh, räägi aga!“ ütles poeg, „küll ma ta ära mõistan!“

Isa hakkas rääkima.

„Ma seisin ühe maantee ääres ja nägin ühe ühe hobuse wanfriga tulema.

Wanfris oliwad wana-isa, wana-ema, poeg ja poja naine, ning mitu suuremat ja vähemat last. Üks laps oli ka just sinu suurune. Sõitjate hulgas minust mööda kui tuul. See läks alt orust läbi. Ma nägin kudas wana-isa wanfrilt ära kadus. Teised waatasiwad aga korra tagasi, hobu ruttas aga ikka edasi. Siis kadus wana-ema wanfrilt, siis ema ühe lapsesega. Aga sõitjad ei peatanud sellegi pärast, waid — ikka edasi! Wiimaks kadus isa, siis lapsed, järest tikk, — üks ainus nähti weel edasi sõitma. Kui hobune orust läbi läks mäele, nägin ma selgeste, et ühtegi sõitjat enam wanfris ei olnud. Hobune aga ruttas ikka edasi.

„Noh, mõista nüüd ära, mis see on?“

Weike Willem mõtles ja mõtles, wangu-tas wiimaks pead ja ütles: „Ei, isa, sellest mõistatusest ei saa ma mitte jagu; ütle parem ise ära, mis see on!“

„Olgu peale,“ wastas isa.

„Waata, poeg, see hobune on a e g. Päewad, nädalad, kuud ja aastad — need lenda-

wad ikka edasi. Maantee ja org on maailm,
aga sõitjad oleme meie ise. Üksteise järele
kaome kõik ära, aeg ruttab aga ikka edasi.
Mõttele, poeg, aegsaste selle kiire sõidu peale ja
ole hea laps! Seda ei tea meie keegi, millal
jellelt elu wanfrilt maha kukume. Kui meie
aga elus head oleme teinud, siis kukume meie
pehme mulla sisse, kus hea on hingata, aga
muidu kukume wastu kiwa ja kändusi.

J. K u n d e r, Lasteraamat.

149. Seismist ei ole.

Aeg ja aastad lähewad kiirel sammul,
Kuud ja päewad ühes ruttawad;
Minu mängutunnid nende kannul
Tuule tiirul ära tõttawad;
Minu lapsepõli, rõõmu päewad
Lendes minewiku merde läewad.

Tagasi ei nendest keegi tule
Mind, kui wana jõbra, waatama;
Endist lõbu ei mul enam ole,
Lapsena tõrd lustil mängida;
Mitu jõbra jumalaga jätan,
Leinades neid mulla alla matan.

Tõrke aastad! See on Looja seadus,
Seismist looduses ei olegi;
Siiski taewa Isa arm ja headus
Jääb mul liikumata alati.
Kui üks aasta mindki wõtab kaasa,
Siis mul rõõmuriigis kõik on taja!

150. Wihkude jutlus.

Palaw lõituse päew oli mööda läinud. Suine
öö oli ilus ja põldude peal walitses pühalik waiksus.

Kuldseid tähed hiilgasiwad kõrgel sinises taewa ruumis. Rukki wihud oliwad põldudel maas. Üks wihk tõusis püsti ja hüüdis üle kõige wälja: „Bidagem Issandale, oma Jumalale, lõikuse tänapüha siin waikses öörahus!“ — Kõik teised wihud tõusiwad ka püsti. Lõõkesed ja rukkiräägud, kes kõrres uinusiwad, kuulsiwad nende kahinat ja ärkasiwad üles.

E s i m e n e w i h k.

Esimene wihk algas jutlust ja hüüdis: „Toogem Issandale kiitust ja auu! Täna Issandat, sest tema on hea ja tema heldus kestab igawaste. Tema lasseb oma päikese tõusta kurgjade ja heade üle. Tema lasseb wihma sadada õigete ja ülekohtuste peale. Kõikide filmad lootawad tema peal ja tema annab neile nende rooga omal ajal. Nasta tuhanded on läbi maailma läinud ja igal aastal lõigati wilja ja walmistati toidust. Issand katab weelgi oma laua ja täidab miljonite kõhud. Tema heldus on igal hommikul uus. Toogem Issandale kiitust ja auu!“

Lõõkete koor tõusis kõrgel ja hakkas tänulaulu laulma.

T e i n e w i h k.

Teine wihk jutustas: „Kõik õnnistus tuleb Jumala käest! Põllumees teeb tööd hoolega ja näeb waewa, ta künnab põldu ja küllwab seemet põllule; aga sigidus tuleb Issanda käest. Küllwi ja lõikuse aja wahel on palju külmi öösi ja palawaid juwe päiwi. Inimese käsi ei wõi wihmapiltweid ligi tuua, ega ka rahet kõrwale pöörata. Issand kaitseb seemne iwa mulla pöues, ta kaitseb haljendawa oratsepõllu ja walmiwad wiljapead. Ärge kartke mitte! Tema on meiega. Kõik õnnistus tuleb Jumala käest!“

R o l m a s w i h t.

Rolmas wiht wöttis sõna ja ütles: „Kes filmaweega külwawad, peawad röömuga lõikama! Raste südamega läks üks poeg wälja külwama. Tema isa oli ära surunud, waene, mahajäetud ema nuttis kodu Waljud wõlanõudjad oliwad aida tühjaks teinud. Üks halastaja naaber laenas temale wiljaseemne; aga siisgi langefiwad filmapijarad seemnega ühes mulla sisse. Nüüd ta lõikab röömuga ja sajakordselt, sest Issand on tema lõikuse õnnistanud. Kes filmaweega külwawad, peawad röömuga lõikama, nemad lähewad ja kannawad head seemet nuttes; ja tulewad, ja kannawad röömuga omad wihud!“

N e l j a s w i h t.

Selle peale rääkis neljas wiht edasi: „Urge unustage mitte ära head teha ja teistele jagada, sest niisugune ohwer on Jumala meelepärast! Oh, et wõikfime seda hüüda rikaste majadesse, kes nüüd omad aidad ja kiristud täis täidawad! Oh, et wõikfime seda hüüda selle halastamata mehe wastu, kes eila waese peanoppija omalt põllult minema kihutas! — Keda Issand on õnnistanud, see peab ka oma helde käe lahti tegema, et ta oleks nagu lahke Boas, kes waga Nutti peale halastas. Urge unustage mitte ära head teha ja teistele jagada!“ — Nüüd hüüdsiwad ruffiräägid nii waljuste külasse, nagu tahaksiwad nad magajaid üles äratada.

W i i e s w i h t.

Wiies wiht lõpetas jutluse nõnda: „Mis inimene iial külwab, seda tema ka lõikab! Kes kasiinaste

külwab, peab ka kassinaste lõikama; ja kes õnnistuses külwab, see lõikab ka õnnistuses, Urge pange imets, et umbrohi niisu seas kasvab! Oleskite teie ometi seemet puhastanud, enne kui külwama läksite! — Kes umbrohtu külwab, see waewa lõikab. Kes oma liha peale külwab, see lõikab lihast hufatust, aga kes Waimu peale külwab, see lõikab Waimust igawest elu. Mis inimene iial külwab, seda tema ka lõikab!”

Ja kõik wihud ümberkaudu kummardasiwad endid maani maha ja ütlesiwad: „Amen! Amen!”

151. Kiituse laul.

Jumalat kiitke,
Ja suureks tõstke!
Küll see on kaunis Jumalale laulda,
See on see kiitus ja ka armas kuulda!
Jumalat kiitke, Jumalat kiitke!

Taewa all tema
Wõib pilwed saata,
Ta annab wihma, millal tahab, maale,
Et wili kaunis kasvab põllu peale.
Jumalat kiitke, Jumalat kiitke!

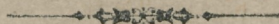
Tänage teda,
Kes meie Looja;
Sest eluhallikas leeb temast üles,
Kõik armuannid saame tema sülest.
Jumalat kiitke, Jumalat kiitke!

Laulu raamat.

Tila: Wene keeli arwude lugemine.

1. одѣнъ, одна, одно	70. сѣмьдесятъ
2. два, двѣ	89. вѣсемьдесятъ
3. три	90. девянѣсто
4. четыре	100. сто
5. пять	101. сто одѣнъ
6. шесть	110. сто дѣсятъ
7. сѣмь	120. сто двадцать
8. вѣсемь	130. сто тридцать
9. дѣвятъ	140. сто сѣрокъ
10. дѣсятъ	150. сто пятьдесятъ
11. одѣннадцать	160. сто шестьдесятъ
12. двѣнадцать	170. сто сѣмьдесятъ
13. тринадцать	180. сто вѣсемьдесятъ
14. четырнадцать	190. сто девянѣсто
15. пятнадцать	200. двѣсти
16. шестнадцать	300. триста
17. семнадцать	400. четыреста
18. восемнадцать	500. пять сотъ
19. девятнадцать	600. шесть сотъ
20. двадцать	700. сѣмь сотъ
21. двадцать одѣнъ	800. вѣсемь сотъ
22. двадцать два	900. дѣвятъ сотъ
23. двадцать три	1000. тысяча
24. двадцать четыре	2000. двѣ тысячи
25. двадцать пять	3000. три тысячи
26. двадцать шесть	4000. четыре тысячи
27. двадцать сѣмь	5000. пять тысячъ
28. двадцать вѣсемь	6000. шесть тысячъ
29. двадцать дѣвятъ	7000. сѣмь тысячъ
30. тридцать	8000. вѣсемь тысячъ
31. тридцать одѣнъ	9000. дѣвятъ тысячъ
40. сѣрокъ	10,000. дѣсятъ тысячъ
50. пятьдесятъ	1,000,000. милліонъ
60. шестьдесятъ	

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

1-02-00599

90, -

—②—②—
— Hind 20 kop. —
—②—②—